

EPSI-C

Interviu psihiatric electronic semi-structurat
pentru copii și adolescenți în vârstă de 6-17 ani

**Versiune
Aprilie 2025**

EPSI-C a fost dezvoltat în colaborare între Clinica de Psihiatrie pentru Copii și Adolescenți și Centrul pentru Cercetare Clinică din Region Västmanland, Suedia. Este permisă adaptarea acestui instrument în orice format digital sau platformă, cu condiția păstrării conținutului original, a structurii și a formulării. Acest interviu a fost tradus și adaptat în limba română de către experții din echipa proiectului DADAP. EPSI-C poate fi administrat și în format pe hârtie.

EPSI-C poate fi utilizat gratuit în scopuri clinice și de cercetare cu permisiunea autorilor. EPSI-C este protejat prin drepturi de autor de către Region Västmanland și nu poate fi retipărit integral în nicio publicație și nici utilizat în scopuri comerciale sau monetizat. EPSI-C nu poate fi modificat în format printat sau digital. Traducerile în alte limbi necesită aprobarea prealabilă a autorilor.

Orice întrebări privind EPSI-C trebuie trimise la adresa: forskning@regionvastmanland.se

Cuprins

INSTRUCȚIUNI PENTRU INTERVIEWATOR.....	3
MODUL: FOBIE SPECIFICĂ	4
MODUL: ANXIETATEA DE SEPARARE.....	6
MODUL: TULBURARE DE ANXIETATE SOCIALĂ.....	9
MODUL: TULBURARE DE PANICĂ	12
MODUL: AGORAFOBIA.....	14
MODUL: TULBURAREA DE ANXIETATE GENERALIZATĂ.....	17
MODUL: TULBURARE OBSESIV-COMPULSIVĂ	19
MODUL: TULBURAREA DE STRES POSTTRAUMATIC (PTSD)/PTSD COMPLEX	22
MODUL: SCREENINGUL SUICIDALITĂȚII.....	28
MODUL: EPISOD DEPRESIV MAJOR.....	29
MODUL: DEPRESIE PERSISTENTĂ.....	32
MODUL: EPISOD MANIACAL/HIPOMANIACAL	34
MODUL: SCREENINGUL TULBURĂRILOR PSIHOTICE	37
MODUL: ANOREXIA NERVOASĂ	40
MODUL: BULIMIA NERVOASĂ.....	42
MODUL: TULBURAREA DE ALIMENTAȚIE COMPULSIVĂ.....	44
MODUL: ADHD.....	46
MODUL: TULBURAREA DIN SPECTRUL AUTIST	52
MODUL: TULBURAREA TOURETTE/TICURI.....	56
MODUL: TULBURARE DE OPOZIȚIE-SFIDARE	59
MODUL: TULBURĂRI DE COMPORTAMENT	62
MODUL: SCREENINGUL UZULUI DE SUBSTANȚE	64

Rezumatul rezultatelor EPSI-C: a se vedea suplimentul separat.

INSTRUCȚIUNI PENTRU INTERVIEWATOR

EPSI-C este un interviu de diagnostic semi-structurat care evaluează episoadele actuale de psihopatologie la copiii și adolescenții cu vârsta cuprinsă între 6 și 17 ani, în conformitate cu criteriile de diagnostic DSM-5. Tulburările mintale evaluate prin EPSI-C sunt fobia specifică, tulburarea anxioasă de separare, tulburarea anxioasă socială, tulburarea de panică, agorafobia, tulburarea anxioasă generalizată, tulburarea obsesiv-compulsivă, tulburarea de stres posttraumatic (PTSD) și PTSD complex (conform criteriilor ICD-11), tulburare depresivă majoră și persistentă, episod maniacal/hipomaniacal, anorexie nervoasă, bulimie nervoasă, tulburare de alimentație compulsivă, tulburare de deficit de atenție/hiperactivitate (ADHD), tulburare din spectrul autist, tulburare Tourette/ticuri, tulburare de opoziție-sfidare și tulburări de comportament. Acesta include, de asemenea, screeningul tulburărilor psihotice și a tulburărilor legate de consumul de substanțe și o evaluare structurată a riscului de suicid și a comportamentului de autovătămare.

Concepția EPSI-C sprijină o colectare largă, sistematică și standardizată a informațiilor, ceea ce reduce riscul de a omite probleme importante și, în același timp, facilitează detectarea tulburărilor care se manifestă simultan, adică a comorbidității. EPSI-C contribuie astfel la diagnosticarea fiabilă și la planificarea informată a tratamentului.

Administrare

Administrarea EPSI-C necesită experiență și o bună cunoaștere a tulburărilor mintale și a prezentării acestora la copii și adolescenți, precum și a evaluării diagnostice. Înainte de administrarea EPSI-C, trebuie obținute informații cu privire la istoricul medical și de dezvoltare al copilului, motivul pentru care solicită ajutor, circumstanțele actuale de viață, funcționarea academică și socială, precum și debutul și evoluția simptomelor. Alte informații relevante, cum ar fi observațiile clinice, evaluările neuropsihologice anterioare și informațiile de la profesori, ar trebui, de asemenea, să fie luate în considerare în aprecierea clinică finală a prezenței diagnosticelor după completarea EPSI-C.

EPSI-C este alcătuit din module, fiecare dintre acestea evaluând o categorie de diagnostic DSM-5. Fiecare modul începe cu o scurtă descriere a diagnosticului. Aceasta este urmată de întrebări exploratorii pentru a evalua prezența simptomelor primare în diferite domenii de diagnostic. Alte criterii de diagnostic din modul sunt examinate numai dacă procesul de depistare (screening) indică prezența simptomelor. Modulele de diagnosticare nu trebuie să fie completate într-o anumită ordine.

Textul scris cu caractere **îngroșate** este doar pentru informarea intervievatorului și nu trebuie citit pacientului. Întrebările de explorare scrise cu *italice* sunt sugestii de întrebări care trebuie adresate pentru a obține informații despre simptome. Aceste întrebări nu trebuie citite textual. De asemenea, nu este necesar să se pună toate întrebările de depistare dacă este clar că simptomele sunt prezente sau absente. Întrebările pot fi adaptate, de asemenea, se pot adresa întrebări suplimentare, dacă este necesar. Intervievatorul evaluează în mod continuu informațiile furnizate de pacient și părinte, și decide dacă simptomele sunt prezente în conformitate cu criteriile de diagnosticare și acordă punctaje după cum urmează:

- ☐ „Lipsește informații”
- ☐ „NU”
- ☐ „Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă”
- ☐ „DA”

Pentru criteriile referitoare la posibilitatea ca simptomele să fie cauzate de vreo substanță (cum ar fi droguri ilegale sau medicamente) sau de alte afecțiuni medicale, opțiunile de răspuns sunt:

- ☐ „NU, simptomele pot fi cauzate de o substanță/afecțiune medicală” sau
- ☐ „DA, simptomele nu sunt cauzate de nicio substanță/afecțiune medicală”

Trebuie remarcat faptul că modulele EPSI-C nu includ nicio întrebare care să examineze dacă simptomele sunt explicate mai bine de o altă tulburare mintală. După ce interviul a fost completat în întregime și coroborat cu alte informații obținute despre pacient, intervievatorul poate decide care diagnostice îndeplinesc toate criteriile de diagnostic și dacă simptomele sunt explicate mai bine de o altă tulburare.

MODUL: FOBIE SPECIFICĂ

Informații pentru intervievator:

Fobia specifică se caracterizează printr-o teamă sau anxietate excesivă față de un obiect sau o situație specifică. Anxietatea sau teama poate fi legată de obiecte specifice: animale (de exemplu, câini, păianjeni, șerpi și insecte), fenomene naturale (de exemplu, furtuni, înălțimi, apă), leziuni ce implică sânge sau forme situaționale/alte (de exemplu, persoane costumate, ascensoare, zboruri).

La copii, fobia specifică poate fi exprimată prin tristețe, depresie, atacuri de anxietate, crize de afect etc. Frica duce adesea la un comportament de evitare (de exemplu, copilul refuză injecțiile, nu zboară, nu se urcă în lifturi etc.), care afectează funcționarea copilului. Fobia de vărsături este o formă de fobie specifică care poate fi deosebit de importantă de recunoscut, deoarece este adesea foarte invalidantă.

Diagnosticul necesită ca simptomele să fie persistente, cu o durată de cel puțin 6 luni.

ÎNTREBARE PENTRU SCREENING:

1. **Evaluati dacă copilul are o frică sau anxietate excesivă, persistentă și invalidantă față de un anumit obiect sau situație.**

Întrebări de explorare:

- *Îți este foarte frică de ceva anume? Atât de frică încât te afectează în viața de zi cu zi?*
- *Îți este foarte frică de un animal, de mersul la doctor, de furtuni, de înălțimi, de întuneric, de sânge, de vomă etc.?*
- *De ce lucruri îți este frică?*
- *Cum reacționezi dacă vezi ceva de care îți este frică sau dacă te afli într-o situație de care îți este frică?*
- *Te întristezi, faci crize de furie sau te sperii când vezi lucrul de care îți este frică sau atunci când te afli în situațiile pe care le-ai menționat anterior?*
- *De obicei, încerci să eviți situațiile sau lucrurile de care îți este atât de frică?*
- *Tu, părinții tăi sau alte persoane cred că ești mai speriat decât alți copii în ceea ce privește aceste lucruri sau situații?*

Este îndeplinit criteriul de screening?

- ☐ Lipsesc informații/Întrebarea pentru screening nu a fost adresată
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

Marcați fobia (fobiile) relevantă(e):

- ☐ **Creaturi vii** (de exemplu, câini, păianjeni, șerpi etc.)
- ☐ **Fenomene naturale** (de exemplu: furtuni, întuneric, înălțimi, apă etc.)
- ☐ **Sânge, injecții, leziuni**
- ☐ **Situaționale** (de exemplu: zbor, ascensoare etc.)
- ☐ **Alte forme** (de exemplu: zgomote puternice, vărsături, clovni etc.)

MODUL: FOBIE SPECIFICĂ

2. **Evaluati dacă obiectul sau situațiile fobice stârnesc aproape întotdeauna o reacție imediată, anxietate sau teamă.**

Întrebări de explorare:

- *Te sperii imediat și reacționezi puternic de fiecare dată când vezi acele lucruri sau situații pe care le-ai menționat anterior?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

3. **Evaluati dacă obiectul sau situațiile fobice sunt evitate complet sau dacă copilul suportă situațiile cu frică sau anxietate intensă.**

Întrebări de explorare:

- *De obicei, eviți situațiile sau lucrurile de care îți este atât de frică?*
- *Te poți apropia de ceea ce îți este frică dacă ai pe cineva cu tine?*
- *Poți fi aproape de acel lucru chiar dacă este foarte greu?*
- *Ce faci de obicei pentru a face față?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

4. **Evaluati dacă frica sau anxietatea copilului este exagerată în raport cu pericolul real pe care îl poate reprezenta obiectul/situația fobică.**

Întrebări de explorare:

- *Crezi că toată lumea se simte ca tine în aceste situații?*
- *Crezi că este mai rău pentru tine decât pentru alții?*
- *Familia, rudele sau prietenii tăi cred că te temi excesiv?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

5. **Evaluati dacă frica, anxietatea sau evitarea copilului sunt persistente (au fost prezente cel puțin 6 luni).**

Întrebări de explorare:

- *De cât timp îți este atât de frică de ceea ce mi-ai povestit? Când a început?*
- *A fost așa tot timpul, de mai mult de 6 luni?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

6. **Evaluati dacă frica, anxietatea sau evitarea copilului cauzează o suferință sau o afectare semnificativă din punct de vedere clinic (de exemplu, social, școlar, familial sau în alte domenii).**

Întrebări de explorare:

- *Cum îți afectează acest lucru viața? Cauzează probleme? În ce fel?*
- *Cauzează probleme în timpul liber? Când ieși cu prietenii?*
- *Sunt afectate în vreun fel activitățile tale școlare? În ce fel?*
- *Aceasta înseamnă că ai nevoie de mult sprijin, ajutor sau adaptare din partea familiei, părinților sau prietenilor? În ce fel?*
- *Viața ta este afectată în vreun alt mod despre care nu te-am întrebat?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: ANXIETATEA DE SEPARARE

Informații pentru intervievator:

Anxietatea de separare se caracterizează printr-o îngrijorare disproporționată/excesivă și o teamă (anormală pentru nivelul de dezvoltare) de a fi departe de persoanele de care copilul este atașat. Separarea sau amenințarea cu separarea ridică probleme legate de pierderea părinților sau a altor figuri de atașament prin boală, accidente sau evenimente catastrofale.

Copiii cu anxietate de separare au adesea o aversiune față de mersul la școală, dormitul singur, plecarea de acasă și față de a fi părăsit, și doresc adesea să fie în contact strâns cu cei dragi (de exemplu, prin apeluri telefonice sau mesaje text și social media). Coșmarurile și simptomele fizice asociate cu separarea (de exemplu, dureri de cap, dureri de stomac, greață) sunt, de asemenea, frecvente.

Pentru diagnostic, îngrijorarea și anxietatea trebuie să fie invalidante și persistente, cu o durată de cel puțin o lună la copii și adolescenți.

ÎNTREBARE PENTRU SCREENING:

1. **Evaluati dacă copilul are anxietate disproporționată/excesivă și teamă de a fi separat de părinți sau de alte rude apropiate (persoane importante pentru copil).**

Întrebări de explorare:

- *Te îngrijorezi sau te sperii atunci când ești departe de părinții tăi sau de altcineva care este important pentru tine (de exemplu, o rudă, prieten/prietenă)?*
- *Îți faci griji sau te temi că părinții tăi sau o persoană importantă pentru tine vor suferi un accident și vor fi răniți sau vor muri?*
- *Ești îngrijorat(ă) sau ți-e teamă că ți se va întâmpla ceva care te va împiedica să-ți vezi părinții sau pe altcineva care este important pentru tine?*
- *Ai prefera să nu pleci de acasă sau să nu mergi la școală pentru că nu vrei să fii departe de părinții tăi sau de altcineva care este important pentru tine?*
- *Ești îngrijorat(ă), speriat(ă) sau furios(furioasă) atunci când trebuie să stai singur(ă) acasă fără părinții tăi sau fără altcineva important pentru tine?*
- *Alții cred că îți este frică în mod excesiv?*

Este îndeplinit criteriul de screening?

- ☐ Lipsesc informații/Întrebarea pentru depistare nu a fost adresată
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: ANXIETATEA DE SEPARARE

2. **Evalueați dacă copilul devine în mod repetat excesiv de anxios sau temător de faptul că este departe de casă sau de părinți sau de alte rude.**

Întrebări de explorare:

- *Obişnuiești să te îngrijorezi sau să te sperii când urmează să pleci sau când ești departe de părinții tăi sau de altcineva care este important pentru tine?*
- *De obicei te îngrijorezi sau te sperii atunci când părinții tăi pleacă undeva, de exemplu, la cumpărături sau la serviciu?*
- *De obicei îți faci griji sau te sperii când ești departe de casă, de exemplu, când mergi la școală sau la alte activități?*
- *Ce faci de obicei când ești atât de îngrijorat?*
- *Îți place de obicei să ții mult legătura cu părinții tăi sau cu o altă persoană importantă pentru tine, de exemplu, prin telefon sau mesaje text atunci când ești departe de ei?*
- *Alții cred că îți este frică în mod excesiv?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

3. **Evalueați dacă copilul suferă de anxietate persistentă și excesivă și îi este frică de pierderea părinților sau a altor persoane dragi ori de o posibilă vătămare a acestora, cum ar fi boala, rănirea, moartea sau orice alt eveniment catastrofal.**

Întrebări de explorare:

- *Te simți adesea anxios(oasă) sau te temi că îți vei pierde părinții sau pe altcineva care este important pentru tine?*
- *Te gândești adesea că se va întâmpla ceva rău cu părinții tăi sau cu altcineva important pentru tine?*
- *Îți faci adesea griji sau te temi că părinții tăi sau cineva important pentru tine va avea un accident și va fi rănit, sau se va îmbolnăvi sau va muri? Ce te îngrijorează de obicei sau de ce te temi că se va întâmpla?*
- *Alții cred că îți este frică în mod excesiv?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

4. **Evalueați dacă copilul are o teamă și o anxietate persistente și excesive că se va întâmpla ceva nefericit care ar duce la separarea copilului de părinți sau de alte rude apropiate (de exemplu, a fi răpit, a se pierde, a se îmbolnăvi, a avea un accident).**

Întrebări de explorare:

- *Te simți adesea anxios(oasă) sau te temi că ți se va întâmpla ceva rău, care te va despărți de părinții tăi sau de altcineva care este important pentru tine?*
- *Îți faci adesea griji sau te temi că te vei îmbolnăvi, vei avea un accident sau te vei răătăci și nu vei putea să-ți vezi părinții sau pe altcineva care este important pentru tine? De obicei, ce te îngrijorează că se va întâmpla?*
- *Alții cred că îți este frică în mod excesiv?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

5. **Evalueați dacă copilul are o reticență sau un refuz persistent de a pleca de acasă, de a merge la școală sau oriunde altundeva din cauza fricii de a fi separat(ă) de părinți sau de alte rude.**

Întrebări de explorare:

- *Ai prefera să nu pleci de acasă sau să nu mergi la școală pentru că nu vrei să fii departe de părinții tăi sau de altcineva care este important pentru tine?*
- *De obicei, vrei să stai acasă de la școală pentru că ți-e frică să nu fii departe de părinți sau de altcineva care este important pentru tine? Cât de dificil sau greu este acest lucru pentru tine?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

6. **Evalueați dacă copilul are o teamă sau o aversiune persistentă și excesivă de a fi singur sau fără părinți sau alți îngrijitori, acasă sau în alte medii.**

Întrebări de explorare:

- *Ești îngrijorat(ă), speriat(ă) sau furios(furioasă) atunci când trebuie să stai singur(ă) acasă fără părinții tăi sau fără altcineva important pentru tine?*
- *Poți sta singur acasă? În timpul zilei sau noaptea?*
- *Îți dorești întotdeauna să fii cu părinții tăi sau cu altcineva care este important pentru tine acasă sau când ești plecat de acasă sau când ești altundeva?*
- *Alții cred că îți este frică în mod excesiv?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: ANXIETATEA DE SEPARARE

7. Evaluați dacă copilul are o aversiune persistentă sau refuză să doarmă departe de casă sau să adoarmă singur, fără a fi aproape de părinți sau de alți îngrijitori.

Întrebări de explorare:

- De obicei îți este greu să dormi singur(ă)? Ți-e teamă să dormi singur, fără părinții tăi sau fără altcineva care este important pentru tine?
- Cum mergi la culcare? (de exemplu, lumina aprinsă, dormi cu frații sau animalele de companie, părintele stă cu tine până adormi?)
- Te duci noaptea în patul mamei sau al tatălui tău pentru că ți-e frică să dormi singur(ă)?
- Eviți de obicei să dormi la prieteni sau în altă parte pentru că ți-e teamă să dormi fără părinții tăi?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

8. Evaluați dacă copilul are coșmaruri recurente despre separarea de părinți sau de alte rude.

Întrebări de explorare:

- Ai adesea coșmaruri în care ești departe de părinții tăi sau de altcineva care este important pentru tine?
- Visezi că ești singur(ă)?
- Cât de des ai astfel de vise?
- Cât de greu este acest lucru pentru tine?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

9. Evaluați dacă copilul se plânge adesea de simptome fizice (de exemplu, dureri de stomac, dureri de cap, greață) înainte sau în timpul separării de părinți sau de alte rude.

Întrebări de explorare:

- Este atât de greu încât te simți rău când trebuie să stai departe de părinții tăi sau de altcineva care este important pentru tine?
- Te doare stomacul, te doare capul sau ți se face rău atunci când ești departe de părinții tăi sau de altcineva care este important pentru tine?
- Te simți adesea rău când trebuie să mergi la școală sau la alte activități și trebuie să stai departe de părinții tăi sau de altcineva care este important pentru tine?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

10. Evaluați dacă frica, anxietatea sau evitarea din partea copilului sunt persistente (au fost prezente cel puțin 1 lună).

Întrebări de explorare:

- De cât timp îți este atât de greu să fii departe de părinții tăi sau de altcineva care este important pentru tine?
- Ți aduci aminte când a început să ți se pară dificil?
- Ți aduci aminte când ai început să vrei să stai acasă pentru că nu voiai să fii departe de părinții tăi?
- Se întâmplă așa de mult timp?? Este așa de 1 lună sau mai mult?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

11. Evaluați dacă frica, anxietatea sau evitarea copilului cauzează o suferință sau un handicap semnificativ din punct de vedere clinic (de exemplu, din punct de vedere social, școlar, familial sau în alte domenii).

Întrebări de explorare:

- Cum îți afectează acest lucru viața? Cauzează probleme? În ce fel?
- Cauzează probleme în timpul liber? Când ieși cu prietenii?
- Sunt afectate în vreun fel activitățile tale școlare? În ce fel?
- Aceasta înseamnă că ai nevoie de mult sprijin, ajutor sau adaptare din partea familiei, părinților sau prietenilor? În ce fel?
- Viața ta este afectată în vreun alt mod despre care nu te-am întrebat?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: TULBURARE DE ANXIETATE SOCIALĂ

Informații pentru intervievator:

Tulburarea de anxietate socială se caracterizează prin anxietate excesivă și teama de a fi observat, analizat și de a se comporta într-un mod care ar putea provoca critici și judecăți negative din partea celorlalți (de exemplu, făcându-se de râs, părând ciudat sau dând semne de nervozitate).

Situațiile sociale provoacă anxietate, ceea ce duce adesea la comportamente de evitare la școală, cum ar fi să nu ridici mâna pentru a răspunde la întrebări în clasă sau să refuzi să faci o prezentare orală, sau în timpul liber, prin eschivarea de la a da curs unor invitații de a participa sau neparticipând la activități sociale.

Pentru diagnostic, anxietatea și teama trebuie să fie invalidante și persistente, să dureze câteva luni și să fie prezente și în relațiile cu colegii (nu doar cu adulții).

ÎNTREBARE PENTRU SCREENING

1. **Evaluati dacă copilul are o teamă pronunțată sau anxietate în legătură cu una sau mai multe dintre următoarele situații sociale (NB! Anxietatea trebuie să se manifeste în socializarea cu colegii, nu doar cu adulții).**

Întrebări de depistare:

- *Ești îngrijorat(ă), speriat(ă) sau foarte stresat(ă) atunci când trebuie să vorbești sau să fii cu alți oameni? Chiar și cu colegii/egalii tăi? Există o diferență între persoanele familiare și cele necunoscute?*
- *Îți faci adesea griji cu privire la ce vor crede și simți ceilalți despre tine? Ce ar putea fi?*
- *Ți se pare dificil când trebuie să faci o prezentare orală în clasă sau să răspunzi la întrebări? De obicei, te simți îngrijorat(ă), speriat(ă) sau foarte stresat(ă)?*
- *Ești anxios(ă), speriat(ă) sau foarte stresat(ă) atunci când mergi la o petrecere, la o cafenea, la sala de sport sau în orice alt context în care ești în centrul atenției? Se simte foarte dificil pentru tine?*
- *Există și alte momente în care a fi cu alți oameni te face anxios(ă), speriat(ă) sau foarte stresat(ă)?*

Este îndeplinit criteriul de screening?

- ☐ Lipsesc informații/ Întrebarea pentru depistare nu a fost adresată
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: TULBURARE DE ANXIETATE SOCIALĂ

2. **Evalueați dacă copilul este îngrijorat de faptul că arată simptome de anxietate sau îngrijorare sau că se comportă într-un mod care va fi evaluat negativ de ceilalți (de exemplu, se va face de rușine, va duce la respingere).**

Întrebări de explorare:

- Când te afli în aceste situații sociale, îți faci griji că te vei comporta într-un mod jenant și te vei face de râs sau vei da greș? Că ceilalți vor crede că ești prost(ă) sau ciudat(ă) și vor râde de tine?
- Ești îngrijorat(ă) că te porți într-un mod care îi face pe ceilalți să nu vrea să fie cu tine?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

3. **Evalueați dacă situațiile sociale provoacă aproape întotdeauna teamă sau anxietate. (La copii, anxietatea se poate manifesta prin plâns, furie, dificultăți de separare sau prin faptul că copilul devine tăcut și tensionat. Adolescenții pot avea anxietate zilnică timp de săptămâni cu privire la un eveniment social care urmează).**

Întrebări de explorare:

- Cum te simți când te afli în aceste situații sociale? Este foarte greu și inconfortabil? De obicei te îngrijorezi mult sau te simți foarte stresat(ă) de aceste situații sociale?
- Devine atât de rău încât nu mai poți spune nimic? Devii tăcut(ă)? Te enervezi? Începi să plângi?
- Te simți așa de fiecare dată sau aproape de fiecare dată când te afli în astfel de situații?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

4. **Evalueați dacă situațiile sociale sunt evitate complet sau dacă copilul suportă situațiile cu frică sau anxietate intense.**

Întrebări de explorare:

- De obicei încerci să eviți aceste situații sociale pentru că sunt foarte dificile? Încerci să stai departe de ele? De exemplu, nu mergi la o petrecere, stai acasă și nu mergi la școală ca să nu răspunzi, sau răspunzi doar profesorului? Cât de des faci asta?
- Faci aceste lucruri chiar dacă te fac să te simți foarte nervos(ă) și anxios(ă) sau speriat(ă)? Faci aceste lucruri chiar dacă îți este foarte greu?
- Există lucruri la care refuzi complet să participi sau pe care refuzi să le faci?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

5. **Evalueați dacă teama sau anxietatea copilului este disproporționată/exagerată în raport cu amenințarea reală care există în diferite situații sociale (de exemplu, poate fi exclus faptul că respectivele situații prezintă un risc real de pericol).**

Întrebări de explorare:

- Crezi că toată lumea simte la fel ca tine în aceste situații? Crezi că ți se pare mai dificil decât altor persoane de vârsta ta?
- Există ceva în situațiile de care te temi care este cu adevărat amenințător, ofensator sau periculos? Dacă da, ce ar putea fi?
- Familia, rudele sau prietenii tăi cred că ești excesiv de temător(e) și anxios(ă) în sau cu privire la situațiile sociale?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

6. **Evalueați dacă frica, anxietatea sau evitarea din partea copilului sunt persistente (sunt prezente de mai multe luni).**

Întrebări de explorare:

- De cât timp îți este atât de greu să faci față situațiilor despre care am vorbit?
- Îți aduci aminte când a început să ți se pară dificil?
- Îți aduci aminte când ai început să încerci să stai departe și să eviți aceste situații?
- E așa de mult timp? Se întâmplă așa de mai multe luni?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: TULBURARE DE ANXIETATE SOCIALĂ

7. **Evalueați dacă frica, anxietatea sau evitarea copilului provoacă suferințe sau dizabilități semnificative din punct de vedere clinic (de exemplu, în domeniul social, educațional, familial sau în alte domenii).**

Întrebări de explorare:

- Cum îți afectează acest lucru viața? Cauzează probleme? În ce fel?
- Cauzează probleme în timpul liber? Când ieși cu prietenii?
- Sunt afectate în vreun fel activitățile tale școlare? În ce fel?
- Aceasta înseamnă că ai nevoie de mult sprijin, ajutor sau adaptare din partea familiei, părinților sau prietenilor? În ce fel?
- Viața ta este afectată în vreun alt mod despre care nu te-am întrebat?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

8. **Evalueați dacă o substanță, cum ar fi drogurile ilegale sau medicamentele, sau o altă afecțiune poate fi exclusă ca fiind cauza simptomelor.**

Întrebări de explorare:

- Consumi sau ai consumat alcool sau alte droguri care ar putea cauza simptomele tale?
- Ți-a fost rău (fizic) în timp ce aveai aceste simptome?
- Ai luat vreun medicament care ar putea fi cauza simptomelor tale?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ NU, simptomele pot fi cauzate de o substanță sau afecțiune medicală
- ☐ DA, simptomele nu sunt cauzate de o substanță sau de o afecțiune medicală

9. **Evalueați dacă se poate exclude faptul că teama, anxietatea sau evitarea copilului sunt legate de o altă boală sau răni (de exemplu, obezitatea sau desfigurarea din cauza rănilor pot duce la evitarea situațiilor sociale).**

Întrebări de explorare:

- Ai vreo rană sau boală care te afectează în astfel de situații? Care? În ce fel te afectează? De cât timp se întâmplă acest lucru?
- Crezi că toți cei care suferă de aceeași boală se simt la fel ca tine în aceste situații?
- Crezi că este mai greu pentru tine decât pentru alte persoane cu aceeași afecțiune? Ce părere au părinții sau medicii tăi despre asta?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ NU, simptomele pot fi legate de boli sau răni
- ☐ DA, simptomele nu sunt legate de boală sau de răni

MODUL: TULBURARE DE PANICĂ

Informații pentru intervievator:

TULBURAREA DE PANICĂ se caracterizează prin atacuri de panică recurente, care apar brusc și provoacă reacții puternice de anxietate cu diverse simptome fizice.

Un atac de panică este un sentiment neașteptat de puternic de teamă și disconfort care apare rapid (în câteva minute), însoțit de patru sau mai multe simptome fizice. Gândurile catastrofice frecvente la copiii care suferă de atacuri de panică sunt că sunt pe cale să leșine, că vor vomita, că au o boală sau că sunt pe moarte.

Pentru diagnostic, atacurile de panică trebuie să fie însoțite, timp de mai multe săptămâni, fie de o îngrijorare persistentă cu privire la posibilitatea de a avea mai multe atacuri de panică, fie de schimbări comportamentale menite să evite mai multe atacuri de panică (de exemplu, evitarea locurilor în care au avut loc atacuri în trecut, a locurilor necunoscute, a anumitor situații sau activități).

ÎNTREBARE PENTRU DEPISTARE:

1. Evaluați dacă copilul are atacuri de panică bruște recurente.

Întrebări de explorare:

- *Ți s-a întâmplat vreodată să te simți brusc foarte speriat(ă), fără niciun motiv aparent?*
- *Ai simțit vreodată brusc că inima îți bate foarte repede și tare și că ritmul cardiac crește fără niciun efort fizic sau fără un motiv anume?*
- *În timpul acestor atacuri bruște, ai avut alte reacții fizice, cum ar fi transpirație, senzație de frig sau tremurături, sau senzație de rău, amețeață, irealitate sau moarte?*
- *De câte ori ai suferit astfel de atacuri? Te-ai gândit dacă atacurile au avut loc într-un anumit moment?*
- *De obicei, cât durează?*
- *Îți faci adesea griji că ai putea avea mai multe atacuri? Ești atât de îngrijorat(ă) încât ai început să eviți situații sau activități?*

Este îndeplinit criteriul de depistare?

- ☐ Lipsesc informații/ Întrebarea pentru depistare nu a fost adresată
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: TULBURARE DE PANICĂ

2. Evaluați și notați dacă copilul are următoarele simptome în timpul unui atac de panică:

- ☐ Inima bate tare și repede, palpitații ale inimii
- ☐ Transpirație
- ☐ Tremur sau scuturare
- ☐ Senzație de lipsă de aer, respirație dificilă
- ☐ Senzații de sufocare, de lipsă de aer
- ☐ Durere sau disconfort în piept
- ☐ Greață, dureri de stomac
- ☐ Senzație de leșin, amețeli, instabilitate
- ☐ Frisoane, senzații de căldură
- ☐ Amorțeală, furnicături
- ☐ Senzație de irealitate, de a fi într-o bulă, senzații de ieșire din corp
- ☐ Teama de a pierde controlul, de a „înnebuni”
- ☐ Frica de a muri

3. Evaluați dacă cel puțin unul dintre atacurile de panică a fost însoțit de o îngrijorare persistentă (a fost prezentă timp de cel puțin o lună) cu privire la apariția altor atacuri și/sau la consecințele atacurilor.

Întrebări de explorare:

- *Îți faci griji că vei avea mai multe atacuri? Cât de mult te îngrijorează acest lucru? De cât timp îți faci griji în legătură cu acest lucru? Este așa de mai mult de o lună?*
- *Ești îngrijorat(ă) de ceea ce ți s-ar putea întâmpla în timpul unui atac, cum ar fi pierderea controlului, înnebunirea, îmbolnăvirea sau moartea? De cât timp îți faci griji în legătură cu acest lucru? Este așa de mai mult de o lună?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

4. Evaluați dacă atacurile de panică au fost însoțite de modificări comportamentale semnificative și persistente (au fost prezente timp de cel puțin o lună).

Întrebări de explorare:

- *Ți s-a schimbat comportamentul ca urmare a atacurilor de panică? În ce fel? De cât timp se întâmplă acest lucru? Este așa de mai mult de o lună?*
- *Eviți situațiile care crezi că ar putea declanșa un atac de panică? De cât timp eviți diferite situații? Acest lucru se întâmplă de mai mult de o lună?*
- *Eviți să te miști repede sau să practici un sport de teamă să nu declanșezi un atac de panică?*
- *Eviți alte lucruri sau situații care ar putea declanșa un atac? Care dintre ele?*
- *Eviți întotdeauna situațiile care ar putea declanșa un atac sau ai găsit o modalitate de a le face față? Cum le faci față?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

5. Evaluați dacă o substanță, cum ar fi drogurile ilegale sau medicamentele, sau o altă afecțiune medicală poate fi exclusă ca fiind cauza simptomelor.

Întrebări de explorare:

- *Consumi sau ai consumat alcool sau alte droguri care ar putea cauza simptomele tale?*
- *Ți-a fost rău (fizic) în timp ce aveai aceste simptome?*
- *Ai luat vreun medicament care ar putea fi cauza simptomelor tale?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ NU, simptomele pot fi cauzate de o substanță sau afecțiune medicală
- ☐ DA, simptomele nu sunt cauzate de o substanță sau de o afecțiune medicală

MODUL: AGORAFOBIA

Informații pentru intervievator:

AGORAFOBIA se caracterizează prin anxietate excesivă și frica de a călători cu autobuzul, trenul, mașina, metroul sau avionul, de a fi în locuri închise (de exemplu, cinematograful, teatrul), în locuri deschise (de exemplu, piețe, poduri, parcuri), de a sta la coadă, de a fi în mulțime sau de a fi singur departe de casă. Aceste situații provoacă aproape întotdeauna anxietate sau frică și sunt evitate din cauza gândurilor că ar fi dificil să pleci sau că ajutorul nu ar fi disponibil dacă apar simptome restrictive sau jenante sau dacă survine un atac de panică.

Pentru diagnostic, îngrijorarea și anxietatea trebuie să fie invalidante și persistente, cu o durată de câteva luni.

ÎNTREBARE PENTRU SCREENING:

- Evaluați dacă copilul are o îngrijorare clară și se teme să folosească transportul public, să se afle în spații închise sau deschise, în mulțime sau să plece singur de acasă.**

Întrebări de explorare:

- *Ești anxios(ă), speriat(ă) sau foarte stresat(ă) când călătorești cu autobuzul, cu trenul sau în locuri în care te simți limitat(ă), cum ar fi cinematograful sau magazinele?*
- *Ești anxios(ă), speriat(ă) sau foarte stresat(ă) în locuri aglomerate, cum ar fi concerte sau centre comerciale?*
- *De obicei, te simți anxios(ă), speriat(ă) sau foarte stresat(ă) să ieși undeva de unul singur (una singură), neînsoțit(ă)?*

Este îndeplinit criteriul de screening ?

- ☐ Lipsesc informații/ Întrebarea pentru deoistare nu a fost adresată
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: AGORAFOBIA

2. Evaluați dacă copilul are o teamă sau o anxietate clară față de oricare dintre situațiile de mai jos (bifați situațiile care declanșează teama/anxietatea):

- ☐ Călătorii cu transportul public (de exemplu, mașină, autobuz, tren, metrou, avion, vapor)
- ☐ A fi în spații deschise (de exemplu, parcuri, poduri, piețe, piețe)
- ☐ A fi în spații închise (de exemplu, magazine, cinematografe, centre comerciale)
- ☐ Statul la coadă sau în mulțime (de exemplu, stații de autobuz, concerte, centre comerciale)
- ☐ A fi singur(ă) departe de casă

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

3. Evaluați dacă copilul se teme de sau evită situațiile agorafobe din cauza gândurilor că ar fi dificil să iasă de acolo sau că ajutorul nu ar fi disponibil dacă ar apărea un atac de panică sau alte simptome limitative și stânjenitoare.

Întrebări de explorare:

- De obicei, eviți diferite situații pentru că te gândești că ar fi dificil să ieși din ele? De exemplu, de obicei eviți să iei autobuzul sau să mergi la cinema sau altundeva pentru că ai astfel de gânduri?
- De obicei eviți diferite situații pentru că te gândești că nimeni nu te-ar putea ajuta dacă ți s-ar întâmpla ceva, cum ar fi panică, vomă, leșin sau altceva care te face să te simți jenat(ă)?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

4. Evaluați dacă copilul se teme sau este anxios aproape de fiecare dată când apar situațiile agorafobe.

Întrebări de explorare:

- Aproape întotdeauna te sperii, devii anxios sau foarte stresat în aceste situații dificile sau în preajma lor?
- Te simți așa de fiecare dată sau aproape de fiecare dată când te afli în astfel de situații?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

5. Evaluați dacă copilul evită în mod activ situațiile agorafobe, dacă are nevoie de compania persoanelor familiare sau dacă suportă situațiile cu disconfort intens, teamă sau anxietate.

Întrebări de explorare:

- Eviți adesea aceste situații pentru că ți se par foarte dificile? Încerci în mod activ să stai departe de ele? De exemplu, nu te-ai dus la o activitate distractivă ca să eviți să călătorești cu trenul sau autobuzul? Cât de des se întâmplă acest lucru?
- Faci aceste lucruri chiar dacă te fac să te simți foarte nervos(ă), anxios(ă) sau speriat(ă)? Faci aceste lucruri chiar dacă îți este foarte greu?
- De obicei, îi rogi pe părinții, frații sau prietenii tăi să te însoțească în aceste situații dificile? De obicei, stai acasă dacă nu poate veni nimeni cu tine?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

6. Evaluați dacă se teme sau anxietatea copilului este disproporționată/excesivă în raport cu amenințarea concretă reprezentată de situațiile agorafobe (de exemplu, poate fi exclus că aceste situații chiar reprezintă un risc de pericol).

Întrebări de explorare:

- Crezi că toată lumea simte la fel ca tine în aceste situații? Crezi că pentru tine pare mai greu decât pentru alții?
- Există ceva în situațiile de care te temi care este cu adevărat amenințător, ofensator sau periculos? Dacă da, ce ar putea fi?
- Familia, rudele sau prietenii tăi cred că ești excesiv de speriat(ă) și anxios(ă) în aceste situații?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: AGORAFOBIA

7. **Evalueați dacă frica, anxietatea sau evitarea din partea copilului sunt persistente (sunt prezente de mai multe luni).**

Întrebări de explorare:

- *De cât timp îți este atât de greu în situațiile despre care am vorbit? Se întâmplă așa de câteva luni?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

8. **Evalueați dacă frica, anxietatea sau evitarea din partea copilului provoacă suferință sau deficiențe semnificative din punct de vedere clinic (de exemplu, în domeniul social, școlar, familial sau în alte domenii).**

Întrebări de explorare:

- *Cum îți afectează acest lucru viața? Cauzează probleme? În ce fel?*
- *Cauzează probleme în timpul liber? Când ieși cu prietenii?*
- *Sunt afectate în vreun fel activitățile tale școlare? În ce fel?*
- *Aceasta înseamnă că ai nevoie de mult sprijin, ajutor sau adaptare din partea familiei, părinților sau prietenilor? În ce fel?*
- *Viața ta este afectată în vreun alt mod despre care nu te-am întrebat? În ce fel?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

9. **Evalueați dacă se poate exclude faptul că simptomele copilului sunt legate de o altă boală (de exemplu, boala inflamatorie intestinală, enurezis sau encoprezis, care poate duce la evitarea anumitor situații).**

Întrebări de explorare:

- *Ai o boală persistentă care te afectează în astfel de situații? Care? Cum te afectează?*
- *De cât timp se întâmplă acest lucru?*
- *Crezi că toți cei care suferă de aceeași boală se simt la fel ca tine în aceste situații? Crezi că este mai greu pentru tine decât pentru alte persoane cu aceeași afecțiune? Ce părere au părinții sau medicii tăi despre asta?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ NU, simptomele pot fi legate de o altă boală
- ☐ DA, simptomele nu sunt legate de o altă boală

MODUL: TULBURAREA DE ANXIETATE GENERALIZATĂ

Informații pentru intervievator:

Tulburarea de anxietate generalizată se caracterizează prin îngrijorare și anxietate disproporționate/excesive cu privire la mai multe evenimente sau activități diferite. Anxietatea poate fi anticipativă și legată de situații cotidiene care s-ar putea întâmpla în viitor, de exemplu, preocupări sau gânduri de tipul „ce-ar fi dacă” cu privire la familie/sănătate, școală, viitor, finanțe. De asemenea, poate fi vorba despre modul în care s-au derulat diferite evenimente sau despre modul în care copilul a acționat într-o anumită situație. Anxietatea este dificil de controlat și poate duce la tensiune musculară, neliniște, hiperactivitate a sistemului nervos autonom simpatic (de exemplu, palpitații), nervozitate, dificultăți de concentrare, iritabilitate sau dificultăți de somn.

Pentru diagnostic, îngrijorarea trebuie să fie invalidantă și persistentă, să apară în majoritatea zilelor timp de cel puțin 6 luni.

ÎNTREBARE PENTRU SCREENING:

1. **Evaluati dacă copilul prezintă anxietate disproporționată/excesivă și se teme de mai multe evenimente și activități, în mai multe zile, timp de cel puțin 6 luni.**

Întrebări de explorare:

- Aveți multe gânduri de îngrijorare? Ai un sentiment constant de îngrijorare, teamă sau anxietate? Te face să te simți foarte stresat(ă)?
- Ți faci multe griji în legătură cu mai multe situații diferite? De exemplu, ce se va întâmpla cu tine, cu sănătatea mamei/tatălui tău, cu școala, cu viitorul, cu finanțele, cu mediul înconjurător/ lumea, ți faci griji că se va întâmpla ceva rău?
- Ți vin adesea gânduri anxioase care încep cu „Dar dacă...?” Ai adesea sentimentul că „te gândești prea mult” la lucruri?
- De obicei, ce te îngrijorează?
- Cât de des ți faci griji cu privire la aceste lucruri? Aproape în fiecare zi? De câte ori pe zi ți faci griji pentru aceste lucruri?
- Ți se pare că anxietatea ți distrage atenția și că te face să ai dificultăți în a te concentra pe ceea ce faci?
- Ceilalți cred că ești prea îngrijorat(ă)?
- De cât timp ți faci griji atât de mult? Se întâmplă așa de câteva luni? Este așa de 6 luni sau mai mult?

Este îndeplinit criteriul de screening ?

- ☐ Lipsesc informații/Întrebarea pentru depistare nu a fost adresată
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: TULBURAREA DE ANXIETATE GENERALIZATĂ

2. Evaluați dacă copilul are dificultăți în a-și controla anxietatea.

Întrebări de depistare:

- *Îți este greu să nu-ți mai faci griji?*
- *Poți să nu-ți mai faci griji atunci când ai nevoie? De exemplu, poți să nu te mai îngrijorezi atunci când trebuie să te concentrezi pe ceea ce faci la școală, la teme sau când ești cu alte persoane?*
- *Ai vreo modalitate de a-ți controla anxietatea (de exemplu, să întrebi pe alții despre îngrijorările tale, să cauți pe Google, să asculți muzică)?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

3. Evaluați dacă îngrijorarea copilului este asociată cu oricare dintre următoarele simptome, dintre care cel puțin unul a fost prezent în majoritatea zilelor din ultimele 6 luni (bifați simptomele care sunt prezente):

- ☐ Neliniște, senzație de tensiune, de a fi la limită
- ☐ A obosi ușor
- ☐ Dificultate de concentrare, mintea devine „goală”
- ☐ Iritabilitate
- ☐ Mușchi încordați sau dureroși
- ☐ Probleme de somn

4. Evaluați dacă anxietatea, frica sau simptomele fizice ale copilului provoacă suferință semnificativă din punct de vedere clinic sau afectarea funcționării (de exemplu, în domeniul social, școlar, familial sau în alte domenii).

Întrebări de depistare:

- *Cum îți afectează acest lucru viața? Cauzează probleme? În ce fel?*
- *Cauzează probleme în timpul liber? Când ieși cu prietenii?*
- *Sunt afectate în vreun fel activitățile tale școlare? În ce fel?*
- *Aceasta înseamnă că ai nevoie de mult sprijin, ajutor sau adaptare din partea familiei, părinților sau prietenilor? În ce fel?*
- *Viața ta este afectată în vreun alt mod despre care nu te-am întrebat?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

5. Evaluați dacă o substanță, cum ar fi drogurile ilegale sau medicamentele, sau o altă afecțiune medicală poate fi exclusă ca fiind cauza simptomelor.

Întrebări de depistare:

- *Consumi sau ai consumat alcool sau alte droguri care ar putea cauza simptomele tale?*
- *Ți-a fost rău (fizic) în timp ce aveai aceste simptome?*
- *Ai luat vreun medicament care ar putea fi cauza simptomelor tale?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ NU, simptomele pot fi cauzate de o substanță/afecțiune medicală
- ☐ DA, simptomele nu sunt cauzate de nicio substanță/afecțiune medicală

MODUL: TULBURARE OBSESIV-COMPULSIVĂ

Informații pentru intervievator:

TULBURAREA OBSESIV-COMPULSIVĂ (TOC) se caracterizează prin gânduri involuntare/obsesii și ritualuri/comportamente compulsive. Obsesiile sunt gânduri, impulsuri, imagini sau fantezii recurente și persistente care pot apărea oricând în situații cotidiene, sunt percepute ca fiind intruzive, nedorite și fără sens și provoacă anxietate sau disconfort sever. Acestea sunt gânduri involuntare, cum ar fi „Dacă am făcut cancer când am apucat mânerul?”, „Dacă am uitat să încui ușa și am fost jefuiți?” sau „Dacă am aruncat ceva important?”.

Compulsiile sunt ritualuri efectuate pentru a reduce anxietatea sau disconfortul, sau pentru a contracara sau neutraliza obsesiile. Compulsiile pot implica repetarea unor comportamente (de exemplu, spălarea mâinilor într-un anumit mod sau de un anumit număr de ori, verificarea în mod repetat a luminilor, a aragazului, a ușii încuiate etc.) sau acte mentale efectuate în minte (de exemplu, numărarea, repetarea de cuvinte, rime sau alte gânduri magice).

Este obișnuit ca copiii să dezvolte evitarea stimulilor declanșatori pentru a nu rămâne blocați în gânduri obsesive sau comportamente compulsive. Realizarea caracterului nerezonabil al obsesiilor și compulsiilor poate varia la copii. De asemenea, copiii pot avea dificultăți în exprimarea scopului compulsiiei. Pentru diagnostic, obsesiile și/sau compulsiile trebuie să ocupe mai mult de o oră pe zi sau să provoace un stres clinic semnificativ în viața de zi cu zi.

ÎNTREBARE PENTRU SCREENING:

1. **Evaluati dacă copilul are gânduri obsesive și/sau comportamente compulsive care îi ocupă mai mult de o oră pe zi și/sau îi provoacă suferință în viața de zi cu zi.**

Întrebări de explorare:

- *Ești deranjat de gânduri, imagini sau impulsuri de care nu poți scăpa și care sunt înfricoșătoare, ciudate sau te fac să te simți foarte rău? Ce ar putea fi?*
- *Există lucruri pe care trebuie să le faci pentru a preveni ca ceva rău să se întâmple, cum ar fi repetarea sau verificarea unor lucruri, cum ar fi pipăitul mânerului ușii pentru a te asigura că este încuiat, număratul sau spălatul pe mâini?*
- *Aceste gânduri, imagini sau impulsuri te fac să te simți foarte rău?*
- *Obsesiile și acțiunile/ritualurile îți ocupă mult timp în viața de zi cu zi? Cât de mult timp?*

Este îndeplinit criteriul screening?

- ☐ Lipsesc informații/Întrebarea pentru depistare nu a fost adresată
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: TULBURARE OBSESIV-COMPULSIVĂ

2. Evaluați dacă copilul are gânduri, imagini sau impulsuri recurente și intruzive, care nu sunt dorite și care provoacă stres sau suferință severă.

Întrebări de explorare:

- Ai gânduri, imagini sau impulsuri care apar fără ca tu să vrei, cum ar fi cele înfricoșătoare sau ciudate care nu vor să dispară? Aceste gânduri te fac să te simți foarte anxios(ă) sau stresat(ă)? Te deranjează?
- Ce fel de gânduri, impulsuri sau imagini ar putea fi acestea?
- Îți faci griji cu privire la diferite lucruri, cum ar fi murdărirea sau microbii, sau că lucrurile trebuie să fie perfecte sau aranjate într-un anumit mod, au cuvinte, numere sau rime care nu vor dispărea sau te tot gândești că nu ai înțeles ușa, etc.?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

3. Indicați tipurile de obsesii pe care le are copilul:

- ☐ Contaminare (de exemplu, curățenie, germeni, siguranță etc.)
- ☐ Nevoia de simetrie sau precizie
- ☐ Gânduri agresive (de exemplu, rănirea altora, faptul că s-ar putea întâmpla ceva rău)
- ☐ Gânduri nihiliste sau morbide
- ☐ Obsesii sexuale
- ☐ Frază/ sunete/imagini fără sens
- ☐ Obsesii religioase
- ☐ Boală fizică
- ☐ Economisirea/colectarea (de exemplu, teama de a arunca lucruri din greșeală)
- ☐ Obsesii de tip magic (de exemplu, numere norocoase, superstiții)

4. Evaluați dacă copilul încearcă să ignore sau să respingă gândurile, imaginile sau impulsurile sau dacă încearcă să le contracareze cu alte „contra-gânduri/acțiuni”.

Întrebări de explorare:

- Încerci să controlezi, să ignori sau să respingi gândurile, imaginile sau impulsurile atunci când apar?
- Ai vreo modalitate de a contracara gândurile, imaginile sau impulsurile, de exemplu, prin „contra-gânduri”, acțiuni diferite sau ritualuri? Cum faci acest lucru?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

5. Evaluați dacă copilul efectuează acțiuni repetate pe care se simte obligat să le efectueze din cauza unei compulsii sau a unei reguli care trebuie respectată (NOTĂ: copiii pot avea dificultăți în exprimarea scopului compulsiiei).

Întrebări de explorare:

- Te simți obligat să faci lucruri pentru a preveni ca ceva rău să se întâmple (conform obsesiilor tale), cum ar fi să faci același lucru din nou și din nou, să numeri, să atingi lucruri, să te speli pe mâini într-un anumit mod sau să verifici lucruri în mod repetat?
- Ce lucruri trebuie să faci?
- Crezi că este ciudat, nerezonabil sau inutil, lucrurile pe care trebuie să le faci, dar totuși „trebuie” să le faci pentru a reduce anxietatea sau ca să te poți simți „bine”?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

6. Indicați tipurile de comportamente compulsive pe care le are copilul:

- ☐ Curățare/spălare
- ☐ Organizarea/aranjarea obiectelor (simetrie)
- ☐ Verificarea (de exemplu, nu a rănit pe alții, a făcut ceea ce trebuia, a înțeles ușa etc.).
- ☐ Gânduri nihiliste sau morbide
- ☐ Atingerea obiectelor/persoanelor
- ☐ Numărarea (de exemplu, până la anumite numere, numărul de obiecte etc.)
- ☐ Repetarea/refacerea (de exemplu, sarcini, spălatul mâinilor, mersul înainte și înapoi peste praguri etc.)
- ☐ Realizarea de liste/programe de activități
- ☐ Colectarea/salvarea (imposibilitatea de a arunca lucruri)
- ☐ Ritualuri mentale/ritualuri de gândire
- ☐ Gândire magică
- ☐ Ritualuri cu părinții sau alte persoane (asigurări liniștitoare)

MODUL: TULBURARE OBSESIV-COMPULSIVĂ

7. Evaluați dacă comportamentul compulsiv al copilului este realizat pentru a reduce anxietatea/suferința sau pentru a preveni producerea unui eveniment sau a unei situații de care se teme.

Întrebări de explorare:

- Trebuie să faci diverse acțiuni sau ritualuri pentru a nu te simți anxios în legătură cu obsesia ta (de exemplu, să te speli pe mâini, să verifici dacă ai făcut ceea ce trebuie etc.)?
- Ce crezi că s-ar întâmpla și cum te-ai simți dacă nu ai face acțiunile sau ritualurile despre care ne-ai povestit?
- Crezi că s-ar putea întâmpla ceva rău sau că ți s-ar putea părea înfricoșător sau foarte greșit dacă nu faci acțiunile sau ritualurile?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

8. Evaluați dacă comportamentele/gândurile compulsive durează mai mult de o oră pe zi și/sau cauzează suferințe sau deficiențe semnificative la nivel social, școlar, familial sau în alte domenii de funcționare.

Întrebări de explorare:

- Cât timp petreci în total în fiecare zi cu obsesiile și compulsiile? Durează mai mult de o oră pe zi?
- Cum îți afectează acest lucru viața? Cauzează probleme în timpul liber? Când ieși cu prietenii? Rămâi acasă și spui nu diferitelor activități?
- Există lucruri pe care nu le mai poți face din cauza obsesiilor tale? Ce fel de lucruri?
- Sunt afectate în vreun fel activitățile tale școlare? Îți este greu să fii la școală?
- Aceasta înseamnă că ai nevoie de mult sprijin, ajutor sau adaptare din partea familiei, părinților sau prietenilor? În ce fel?
- Viața ta este afectată în vreun alt mod despre care nu te-am întrebat?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

9. Evaluați dacă o substanță, cum ar fi drogurile ilegale sau medicamentele, sau o altă afecțiune medicală poate fi exclusă ca fiind cauza simptomelor.

Întrebări de explorare:

- Consumi sau ai consumat alcool sau alte droguri care ar putea cauza simptomele tale?
- Ți-a fost rău (fizic) în timp ce aveai aceste simptome?
- Ai luat vreun medicament care ar putea fi cauza simptomelor tale?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ NU, simptomele pot fi cauzate de o substanță/afecțiune medicală
- ☐ DA, simptomele nu sunt cauzate de nicio substanță/afecțiune medicală

MODUL: TULBURAREA DE STRES POSTTRAUMATIC (PTSD)/PTSD COMPLEX

Informații pentru intervievator:

Tulburarea de stres posttraumatic (PTSD) se caracterizează prin simptome legate de unul sau mai multe evenimente sau situații care au fost extrem de amenințătoare, dăunătoare sau înfricoșătoare. Simptomele PTSD includ simptome intrusiv, evitarea stimulilor legați de traumă, modificări negative ale cognițiilor și modificări marcate ale răspunsurilor la stimuli. Simptomele intruzive sunt caracterizate de amintiri recurente, involuntare și stresante, coșmaruri, flashback-uri și reacții psihologice și fizice intense.

Simptomele pot apărea spontan sau atunci când sunt declanșate de o traumă. Evitarea reamintirilor interne sau externe ale traumei este un simptom de bază și poate complica detectarea PTSD, deoarece copilul nu dorește să vorbească despre eveniment. Alterarea cogniției și a dispoziției include dificultăți în a-și aminti evenimentul, percepții negative despre sine sau despre alții, gânduri denaturate despre cauza evenimentului, emoții negative persistente, incapacitatea de a simți emoții pozitive, pierderea interesului pentru activități și sentimentul de alienare față de ceilalți. Modificările marcate ale răspunsurilor la stimuli includ vigilență crescută, dificultăți de concentrare și de somn, iritabilitate și furie și comportament autodistructiv sau nehibzuit. În plus față de simptomele de bază, pot exista probleme de reglementare a emoțiilor, o percepție negativă asupra propriei persoane și tulburări de relaționare care indică un PTSD complex.

Pentru diagnostic, simptomele trebuie să fie invalidante și persistente, cu o durată de cel puțin o lună.

ÎNTREBARE PENTRU SCREENING:

1. **Evaluati dacă copilul a trăit un eveniment potențial traumatizant.**

Întrebări de explorare:

- *Ai trăit vreodată o experiență cu adevărat înfricoșătoare în care tu sau altcineva/rudă ai fost afectați, cum ar fi un accident rutier, un incendiu, o spargere sau un dezastru natural? Ce s-a întâmplat? Când s-a întâmplat?*
- *Ai fost vreodată bătut(ă)? De către cine? I-ai văzut pe alții certându-se sau luptându-se?*
- *Te-a obligat cineva să întreții acte sexuale împotriva voinței tale? Sau te-a convins să faci ceva ce nu voiai să faci? Pentru copii mai mici: Te-a atins cineva într-un mod pe care nu l-ai dorit?*
- *Ai aflat cândva, dintr-o dată, că cineva important pentru tine a pățit ceva groaznic? De exemplu, că a avut un accident grav sau a murit?*
- *Tu sau cineva din familia ta ai fost aproape de război sau de un atac terorist? Ai văzut explozii sau bombe? Ai văzut oameni morți sau grav răniți?*
- *Ai experimentat sau ai văzut ceva cu adevărat oribil sau înfricoșător în orice alt mod?*

Este îndeplinit criteriul de depistare ?

- ☐ Lipsesc informații/Întrebarea pentru depistare nu a fost adresată
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: PTSD/PTSD COMPLEX

2. Subliniați evenimentele potențial traumatice trăite de copil:

- ☐ A suferit el însuși unul sau mai multe evenimente traumatice
 - ☐ A fost martor la unul sau mai multe evenimente traumatice care au afectat o altă persoană
 - ☐ A fost informat despre un eveniment traumatizant care s-a întâmplat unui membru al familiei/prieten
 - ☐ A fost expus la detalii aversive ale evenimentului traumatic (de exemplu, oameni morți sau altele similare).
- NOTĂ! Nu prin intermediul mass-media.

Utilizați următoarele întrebări pentru a evalua dacă copilul prezintă următoarele simptome intruzive cu debut post-traumatic.

3. Evaluați dacă copilul re trăiește trauma sub forma unor amintiri intruzive, involuntare și stresante ale traumei.

Întrebări de explorare:

- Ai avut vreodată imagini în cap sau amintiri puternice despre ceea ce ai trăit?
- Se întâmplă chiar dacă nu vrei să te gândești la asta? Cât de des?
- Te simți prost când ai astfel de amintiri/imagini?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

4. Evaluați dacă copilul are coșmaruri recurente cu debut sau agravare după traumă. NOTĂ! Conținutul nu trebuie să fie neapărat legat de traume.

Întrebări de explorare:

- Ai avut coșmaruri după incident? Cât de des? Ai mai avut coșmaruri înainte?
- Coșmarurile te fac să te simți prost? Ți-e frică să adormi sau nu vrei să adormi? Ți se pare dificil să te adormi din nou dacă te trezești din cauza coșmarurilor?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

5. Evaluați dacă copilul are reacții disociative (de exemplu, flashback-uri) în care simte că trauma se repetă. NOTĂ: Reacțiile disociative pot varia de la ușoare la extreme, când copilul pierde contactul cu realitatea.

Întrebări de explorare:

- Ai simțit vreodată că ceea ce ai trăit se întâmplă din nou? Cum? Cât de des?
- Auzi vreodată voci sau sunete pe care nu le poate auzi nimeni altcineva?
- Ai simțit vreodată că te afli în afara corpului tău? Sau că te vezi ca și cum ai fi o altă persoană? Acest lucru se întâmplă des?
- Ai simțit vreodată că te afli într-un vis, că tot ceea ce se întâmplă în jurul tău nu este real? Acest lucru se întâmplă des?
- Ți-au spus alții că poți fi imposibil de contactat pentru perioade scurte? Cum ar fi atacurile de tip absență?
- A fost așa pentru tine după ce ai trecut prin ce ai trecut sau ai avut experiențe similare înainte?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

6. Evaluați dacă copilul experimentează suferință/durere psihologică intensă sau severă ca răspuns la reamintirile externe sau interne ale traumei.

Întrebări de explorare:

- Cum te simți când îți amintești de ceea ce ai trăit? De exemplu, când te gândești la sau faci ceva care îți amintește de respectivul eveniment?
- Te-ai simțit vreodată atât de rău încât să simți că este intolerabil să fii în situații care sunt similare celor prin care ai trecut?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: PTSD/PTSD COMPLEX

7. Evaluați dacă copilul prezintă reacții fiziologice la stimuli externi sau interni care seamănă cu vreun aspect al traumei.

Întrebări de explorare:

- *Ai simțit vreodată că organismul tău reacționează atunci când îți amintești de ceea ce ți s-a întâmplat? De exemplu, te simți rău, înțepenit, tremuri sau inima îți bate repede și tare?*
- *Cum a fost pentru tine? Ai experimentat reacții fizice atunci când îți amintești de ceea ce s-a întâmplat? Care dintre ele?*

Utilizați următoarele întrebări pentru a evalua dacă copilul evită stimulii legați de traumă, începând de după producerea evenimentelor traumatiche.

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

8. Evaluați dacă copilul evită reamintirile interne ale traumei (de exemplu, amintiri, gânduri, sentimente, reacții corporale). Nu ezitați să folosiți propriile cuvinte ale copilului pentru reamintirile interne. NOTĂ! Reticența de a răspunde la întrebări poate indica evitarea.

Întrebări de explorare:

- *Ai evitat să te gândești la incident? Ai încercat să nu te gândești la eveniment?*
- *Eviți să simți emoții legate de ceea ce ai trăit?*
- *De obicei faci ceva special pentru a evita să-ți amintești de ceea ce s-a întâmplat? Ce anume?*
- *Este dificil când observi că organismul tău reacționează, de exemplu, cu transpirație, palpitații sau alte amintiri ale evenimentului? Încerci în vreun fel să eviți astfel de reacții?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

9. Evaluați dacă copilul evită reamintirile externe ale traumei (de exemplu, persoane, locuri, conversații, obiecte, activități sau situații). NOTĂ! Reticența de a răspunde la întrebări poate indica evitarea.

Întrebări de explorare:

- *Este greu să vorbești despre experiențele prin care ai trecut? Eviți să vorbești despre asta cu familia și prietenii?*
- *Eviți persoanele, locurile, conversațiile, obiectele, activitățile sau situațiile care îți amintesc de ceea ce ai trăit? Există altceva pe care îl eviți (de exemplu, sunete, mirosuri, gusturi)?*
- *De obicei faci ceva în particular pentru a evita să-ți amintești de ceea ce s-a întâmplat? Ce anume?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

Utilizați următoarele întrebări pentru a evalua dacă copilul a avut modificări negative ale cogniției și dispoziției, cu debut sau agravare după evenimentul traumatic.

10. Evaluați dacă copilul are dificultăți în a-și aminti elementele cheie ale traumei. NOTĂ! Trebuie să fie cauzată de amnezie disociativă și nu de alți factori, cum ar fi consumul de substanțe sau traumatismul cranian.

Întrebări de explorare:

- *Îți poți aminti tot ce ți s-a întâmplat? Sau există părți care par să fi dispărut din memoria ta?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: PTSD/PTSD COMPLEX

11a. Evaluați dacă copilul are o percepție negativă persistentă și exagerată despre sine, despre ceilalți sau despre lume în general, cu debut sau agravare după traumă.

Întrebări de depistare:

- *Te simți ca un(o) ratat(ă), fără valoare sau o persoană rea? Ai gânduri că tot ceea ce faci este greșit, chiar dacă ceilalți nu sunt de acord cu tine?*
- *Simți că nimeni nu te place, chiar dacă ei spun că te plac?*
- *Ți se pare dificil să ai încredere în alte persoane/societate? Ești ușor suspicios sau neîncrezător în ceilalți? Crezi că lumea este „rea” și periculoasă?*
- *Întotdeauna ai gândit sau ai simțit așa? Sau s-a schimbat în urma a ceea ce ai trăit?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

11b. Marcați dacă copilul are o percepție negativă persistentă și exagerată despre sine și/sau despre ceilalți sau despre lume în general:

- ☐ Imagine de sine negativă persistentă*
- ☐ Percepția negativă față de ceilalți sau despre lume în general

12. Evaluați dacă copilul are gânduri persistente și distorsionate cu privire la motivul sau consecința traumei, care îl determină să se învinovățească pe sine sau pe alții pentru ceea ce s-a întâmplat.

Întrebări de depistare:

- *Cum privești consecințele a ceea ce ai trăit? Simți că lucrurile nu vor mai fi niciodată bune pentru tine? Că viața ta este ruinată?*
- *Te gândești vreodată și analizezi diferite lucruri pe care le-ai fi putut face pentru a împiedica ceea ce s-a întâmplat? Sau te gândești la ce ar fi trebuit să faci alții pentru ca acest lucru să nu se întâmple niciodată?*
- *Te învinovățești pentru ceea ce s-a întâmplat, chiar dacă nu ai putut influența cu adevărat situația? Îi învinuiești pe ceilalți în același mod?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

13. Evaluați dacă copilul are o stare emoțională negativă persistentă, cum ar fi rușinea, vinovăția, teama, furia sau anxietatea, cu debut sau agravare după traumă.

Întrebări de depistare:

- *Cum te simți când te gândești la ce s-a întâmplat?*
- *Ți-e frică? Te simți foarte supărat pentru ceea ce ți s-a întâmplat?*
- *Ți-e rușine de ceea ce ți s-a întâmplat?*
- *Te simți vinovat pentru ceea ce s-a întâmplat?*
- *Te simți mereu așa când te gândești la ce s-a întâmplat?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

14. Evaluați dacă copilul are o scădere clară a interesului sau a participării la activități importante, cu debut sau deteriorare după traumă.

Întrebări de depistare:

- *Îți place să stai cu prietenii tăi la fel de mult ca înainte să se întâmple asta? Faptul că faceți lucruri distractive te face fericit(ă) în același mod ca înainte?*
- *Ți-ai pierdut interesul de a face lucruri care îți făceau plăcere?*
- *Ești la fel de angajat(ă) și implicat(ă) în diferite activități acum cum erai înainte de incident? Cum merg lucrurile la școală? În timpul tău liber?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

*Examinează PTSD complex în conformitate cu ICD-11. Nu este inclus în algoritmul de diagnostic DSM-5.

MODUL: PTSD/PTSD COMPLEX

15. Evaluați dacă copilul este distant emoțional față de alte persoane și/sau dacă simte indiferență sau alienare față de ceilalți, cu debut sau agravare după traumă.

Întrebări de explorare:

- Te simți apropiat de părinții/frații/prietenii tăi? Sau te simți mai mult singur chiar și atunci când ești cu alții?
- Te poți implica în problemele altora? Sau ți se pare dificil să îți pese de ceilalți?
- Te simți deconectat emoțional, deconectat sau izolat de alte persoane?
- Întotdeauna a fost așa pentru tine? Sau s-a schimbat în urma a ceea ce ai trăit?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

16. Evaluați dacă copilul are o incapacitate persistentă de a experimenta emoții pozitive, cu debut sau agravare după traumă.

Întrebări de explorare:

- Ți se pare dificil să simți emoții pozitive? Poți să te simți fericit(ă) ca înainte?
- Te poți simți fericit(ă) de lucrurile pe care le faci sau de lucrurile pozitive care se întâmplă?
- Întotdeauna ai fost sau te-ai simțit așa? Sau s-a schimbat în urma a ceea ce ai trăit?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

17. Evaluați dacă copilul a avut dificultăți în menținerea relațiilor, cu debut sau deteriorare după traumă.*

Întrebări de explorare:

- Ai vreun prieten apropiat? De cât timp sunteți prieteni?
- A devenit dificil să mențineți relații apropiate cu ceilalți după cele întâmplate?
- Întotdeauna ai fost sau te-ai simțit așa? Sau s-a schimbat în urma a ceea ce ai trăit?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

18. Evaluați dacă copilul are dificultăți în reglarea emoțiilor, cu debut sau agravare după traumă.*

Întrebări de explorare:

- Ți s-a părut dificil să îți controlezi sau să îți gestionezi emoțiile după incident?
- Reacționezi mai puternic la lucruri sau situații acum decât înainte ca acest lucru să se întâmple?
- Îți ia mult timp să te calmezi după ce te-ai supărat?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

Folosiți următoarele întrebări pentru a evalua dacă copilul a suferit modificări semnificative ale răspunsurilor la stimuli, cu debut sau agravare după traumă.

19. Evaluați dacă copilul este iritabil și/sau furios chiar și în cazul unor provocări mici sau inexistente sau în cazul unor factori de stres zilnici, minori.

Întrebări de explorare:

- Devii iritat sau furios chiar și pentru lucruri mărunte la care nu reacționeai înainte?
- Te enervezi ușor? Ești atât de furios încât ataci lucruri sau oameni? De exemplu, rupând lucruri, spunând lucruri răutăcioase sau atacându-i fizic pe alții?
- Întotdeauna a fost așa pentru tine? Sau s-a schimbat în urma a ceea ce ai trăit?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

20. Evaluați comportamentul nechibzuit sau autodestructiv al copilului, cu debut sau agravare după traumă.

Întrebări de explorare:

- Te-ai rănit vreodată sau te-ai rănit intenționat? Ai început să faci asta după ce s-a întâmplat sau o faci mai mult acum?
- Spui sau faci lucruri care îi rănesc sau le fac rău altora? În ce fel?
- Întotdeauna a fost așa pentru tine? Sau s-a schimbat în urma a ceea ce ai trăit?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

* Examinează PTSD complex în conformitate cu ICD-11. Nu este inclus în algoritmul de diagnostic DSM-5.

MODUL: PTSD/PTSD COMPLEX

21. **Evalueați dacă copilul este hiperalert, vigilent sau alert, cu debut sau deteriorare după traumă.**

Întrebări de explorare:

- Ai fost foarte tensionat și atent la ceea ce se întâmplă în jurul tău (de exemplu, când ești afară)? Ești adesea în gardă? Verifici cine merge în spatele tău când ieși în oraș?
- Întotdeauna a fost așa pentru tine? Sau s-a schimbat în urma a ceea ce ai trăit?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

22. **Evalueați dacă copilul este nervos, se sperie ușor sau reacționează puternic la surprize, cu debut sau deteriorare după traumă.**

Întrebări de explorare:

- Te-ai speriat mai ușor decât de obicei? Te sperie zgomotele sau mișcările bruște și neașteptate?
- Ai reacții puternice atunci când ești surprins?? Te-ai speriat, ai fost furios sau îngrijorat în mod neobișnuit atunci când cineva te-a surprins?
- Ai fost mereu așa? Sau s-a schimbat în urma a ceea ce ai trăit?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

23. **Evalueați dacă copilul are dificultăți de concentrare, cu debut sau agravare după traumă.**

Întrebări de explorare:

- Ți este greu să te concentrezi, de exemplu, asupra sarcinilor școlare? Ți este greu să îți faci temele sau să citești după cele întâmplate?
- Întotdeauna a fost așa pentru tine? Sau s-a schimbat în urma a ceea ce ai trăit?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

24. **Evalueați dacă copilul are dificultăți de somn, cu debut sau agravare după traumă.**

Întrebări de explorare:

- Ai avut dificultăți în a adormi? Cum dormi (agitată/ușor)?
- Te trezești prea devreme? Sau te trezești de mai multe ori în timpul nopții?
- Întotdeauna a fost așa pentru tine? Sau s-a schimbat în urma a ceea ce ai trăit?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

25. **Evalueați dacă simptomele au fost prezente de mai mult de o lună.**

Întrebări de explorare:

- De cât timp te simți așa? De când ți s-a întâmplat asta?
- Te-ai simțit așa în ultima lună sau mai mult?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

26. **Evalueați dacă simptomele provoacă suferințe sau dizabilități semnificative din punct de vedere clinic (de exemplu, în domeniul social, școlar, familial sau în alte domenii funcționale).**

Întrebări de explorare:

- Cum îți afectează acest lucru viața? Cauzează probleme în timpul liber? Când ieși cu prietenii? Stai acasă și spui nu diferitelor activități?
- Sunt afectate în vreun fel activitățile tale școlare? Ți va fi greu să mergi la școală?
- Aceasta înseamnă că ai nevoie de mult sprijin, ajutor sau adaptare din partea familiei, părinților sau prietenilor? În ce fel?
- Viața ta este afectată în vreun alt mod despre care nu te-am întrebat?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

27. **Evalueați dacă o substanță, cum ar fi drogurile ilegale sau medicamentele, sau o altă afecțiune medicală poate fi exclusă ca fiind cauza simptomelor.**

Întrebări de explorare:

- Consumi sau ai consumat alcool sau alte droguri care ar putea cauza simptomele tale?
- Ți-a fost rău (fizic) în timp ce aveai aceste simptome?
- Ai luat vreun medicament care ar putea fi cauza simptomelor tale?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ NU, simptomele pot fi cauzate de o substanță sau afecțiune medicală
- ☐ DA, simptomele nu sunt cauzate de o substanță sau de o afecțiune medicală

MODUL: SCREENINGUL SUICIDALITĂȚII

Informații pentru intervievator:

Următoarele întrebări sunt concepute pentru a detecta dorința scăzută de a trăi, suicidalitatea și comportamentul de autovătămare. Luați în considerare gradul de risc suicidar (scăzut, moderat, sever) în prezența gândurilor suicidare.

1. Evaluați prezența gândurilor de deznădejde.

Întrebări de explorare:

- *Te bucuri de viață? Crezi că viața este distractivă?*
- *Te-ai gândit vreodată că viața sau tot ceea ce faci este lipsit de sens/speranță?*
- *S-a întâmplat acest lucru recent?*

Prezența sentimentului de deznădejde?

- ☐ DA, în ultima lună
- ☐ DA, mai devreme de ultima lună
- ☐ NU

2. Evaluați prezența gândurilor de moarte.

Întrebări de explorare:

- *Te-ai gândit vreodată că ar fi mai bine să fii mort(ă) sau să nu mai trăiești?*
- *Te-ai gândit așa în ultima vreme?*

Prezența gândurilor de moarte?

- ☐ DA, în ultima lună
- ☐ DA, mai devreme de ultima lună
- ☐ NU

3. Evaluați prezența unei dorințe de moarte.

Întrebări de explorare:

- *Ai vrut vreodată să mori?*
- *Îți dorești să mori?*
- *S-a întâmplat acest lucru recent?*

Prezența unei dorințe de moarte?

- ☐ DA, în ultima lună
- ☐ DA, mai devreme de ultima lună
- ☐ NU

4. Evaluați prezența gândurilor suicidare.

Întrebări de explorare:

- *Te-ai gândit vreodată să-ți iei viața?*
- *Ai avut recent gânduri suicidare? Chiar acum?*
- *Te gândești la o metodă specifică de a-ți lua viața? Ai access la metoda respectivă?*
- *Cât de des te gândești la asta? În ce fel ești afectat(ă)? Cât de puternice sunt aceste gânduri? Poți să nu te mai gândești la asta și să te gândești la altceva?*
- *De cât timp ai astfel de gânduri? Crezi că acestea apar mai des sau mai rar decât înainte? Au devenit mai mult sau mai puțin intense?*

Prezența gândurilor suicidare?

- ☐ DA, în ultima lună
- ☐ DA, mai devreme de ultima lună
- ☐ NU

5. Evaluați prezența planurilor de suicid.

Întrebări de explorare:

- *Ai plănuit vreodată să îți iei viața? Ai astfel de planuri acum?*
- *Cât de des te gândești la asta? În ce fel ești afectat(ă)? Cât de puternice sunt aceste gânduri? Poți să le întrerupi și să te gândești la altceva? Ai început să te pregătești?*
- *De cât timp ai astfel de planuri? Crezi că acestea sunt mai frecvente sau mai puțin frecvente decât înainte? Au devenit mai mult sau mai puțin intense?*

Prezența planurilor de suicid?

- ☐ DA, în ultima lună
- ☐ DA, mai devreme de ultima lună
- ☐ NU

6. Investigați istoricul tentativelor anterioare de suicid.

Întrebări de explorare:

- *Ai încercat vreodată să te sinucizi? Când s-a întâmplat? Îmi poți spune mai multe despre asta?*
- *Ce te-a făcut să supraviețuiești?*

Istoric de tentative de suicid?

- ☐ DA, în ultima lună
- ☐ DA, mai devreme de ultima lună
- ☐ NU

7. Evaluați dacă copilul are sau a avut un comportament de autovătămare. NOTĂ! În cazul în care comportamentul de autovătămare este suicidar, acesta trebuie considerat ca o tentativă de suicid.

Întrebări de explorare:

- *Te-ai rănit vreodată/te-ai rănit intenționat? În ce fel? Care a fost scopul tău atunci când ai făcut acest lucru?*
- *Cât de grav te-ai automutilat? A fost vreodată atât de adânc încât să fie nevoie de cusături? Sau s-a infectat vreodată?*
- *Cât de des te automutilezi? De cât timp o faci? Crezi că se întâmplă mai des sau mai rar decât înainte?*
- *Te-ai automutilat vreodată pentru a muri?*

Prezența autovătămării?

- ☐ DA, în ultima lună
- ☐ DA, mai devreme de ultima lună
- ☐ NU

MODUL: EPISOD DEPRESIV MAJOR

Informații pentru intervievator:

EPISODUL DEPRESIV MAJOR este caracterizat prin tristețe, iritabilitate, pierderea interesului sau a plăcerii pentru cea mai mare parte a zilei, aproape zilnic, timp de cel puțin 2 săptămâni consecutive. În aceeași perioadă, pot apărea modificări ale apetitului, dificultăți de somn, inhibiție psihomotorie sau agitație, sentimente de slăbiciune sau lipsă de energie, sentimente de inutilitate, vinovăție, dificultăți de concentrare, indecizie și scăderea poftelor de viață. Reacțiile de durere sau reacțiile la un eveniment grav sau la o boală gravă trebuie luate în considerare atât pentru diagnosticul diferențial, cât și pentru evaluarea comorbidității.

Pentru diagnostic, simptomele trebuie să fie invalidante și să fi fost prezente în aceeași perioadă de 2 săptămâni.

ÎNTREBARE PENTRU SCREENING:

1. Evaluați dacă copilul este deprimat, iritabil sau are un interes/plăcere redusă pentru activități în majoritatea timpului?

Întrebări de explorare:

- *Te simți adesea trist(ă) și/sau gol(ă)? Te simți așa în cea mai mare parte a zilei?*
- *Îți vine să plângi aproape în fiecare zi?*
- *Te enervezi ușor fără să înțelegi de ce și pentru lucruri care nu te interesează cu adevărat?*
- *Activitățile distractive te fac fericit(ă) în la fel ca înainte?*
- *Socializezi cu prietenii tăi la fel de des ca înainte? De ce nu?*
- *De cât timp te simți așa?*
- *Te-ai mai simțit așa? Când s-a întâmplat?*

Este îndeplinit criteriul de screening?

- ☐ Lipsesc informații/Întrebarea pentru depistare nu a fost adresată
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: EPISOD DEPRESIV MAJOR

2. Evalueați dacă copilul a fost deprimat sau iritabil în cea mai mare parte a zilei, aproape în fiecare zi, în ultimele 2 săptămâni.

Întrebări de explorare:

- Te simți trist în fiecare zi sau aproape în fiecare zi?
- Ți vine să plângi în fiecare zi?
- Te enervezi ușor fără să înțelegi exact de ce și pentru lucruri care, de altfel, nu te interesează?
- Te simți trist sau iritabil în cea mai mare parte a zilei? Apare și dispăre?
- De cât timp te simți atât de trist(ă) sau enervat(ă)? Te-ai simțit așa în ultimele două săptămâni?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură
- ☐ insuficientă

3. Evalueați dacă copilul a avut o scădere accentuată a interesului sau a plăcerii pentru activități în cea mai mare parte a zilei, aproape în fiecare zi din ultimele 2 săptămâni.

Întrebări de explorare:

- Ai adesea impresia că majoritatea lucrurilor sunt plictisitoare?
- Te simți la fel de entuziasmat(ă) ca înainte atunci când făceai activități?
- Te simți plictisit(ă) sau neinteresat(ă) când faci lucruri care te interesau sau te amuzau?
- Există vreo activitate care este încă interesantă sau care te face fericit?
- Te simți așa aproape în fiecare zi? Te simți așa în cea mai mare parte a zilei sau doar pentru perioade scurte?
- De cât timp te simți așa? Ai simțit asta în ultimele 2 săptămâni?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

Utilizați următoarele întrebări pentru a investiga dacă copilul a avut simptome depresive suplimentare în aceeași perioadă cu starea de rău/iritabilitatea și/sau pierderea interesului/fericirii:

4. Evalueați dacă copilul are un apetit redus sau crescut aproape zilnic sau o creștere sau pierdere semnificativă în greutate (mai mult de 5% schimbare în greutatea corporală în ultima lună).

Întrebări de explorare:

- De când ai început să te simți trist, pofta ta de mâncare s-a îmbunătățit sau a scăzut?
- De obicei, sari peste mese sau mănânci porții mai mari atunci când ești trist(ă)/iritat(ă)?
- A fost așa aproape în fiecare zi în ultimele 2 săptămâni?
- Te-ai îngrășat sau ai slăbit recent? Cât de mult? Observați o diferență la hainele tale?
- Ai încercat să-ți influențezi greutatea?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

5. Evalueați dacă copilul are probleme cu somnul aproape în fiecare noapte.

Întrebări de explorare:

- Comparativ cu momentele în care te simți bine, cum crezi că este somnul tău atunci când ești trist(ă)/abătut(ă)? Dormi ca de obicei? Dormi mai mult sau mai puțin decât de obicei?
- Ți este mai greu decât de obicei să adormi când te simți atât de deprimat(ă)?
- Te trezești în timpul nopții sau dimineața devreme (mai devreme decât este necesar)? Ai dificultăți în a adormi din nou?
- Ai probleme cu somnul aproape în fiecare noapte când te simți așa?
- Somnul a fost dificil aproape în fiecare noapte în ultimele 2 săptămâni?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

6. Evalueați aproape zilnic agitația sau inhibiția psihomotorie a copilului. NOTĂ! Schimbarea psihomotorie de tempo trebuie să fie vizibilă pentru ceilalți.

Întrebări de explorare:

- Te simți mai agitat decât de obicei atunci când ești trist sau iritabil? Alții cred că ți este mai greu decât de obicei să stai nemișcat(ă) atunci când ești deprimat(ă)? Alții cred că pari tensionat(ă)?
- Crezi că ai fost mai lent(ă) decât de obicei atunci când ești deprimat(ă)? De exemplu, mergi sau vorbești mai încet decât de obicei?
- Cum ai poți să-ți dai seama că ești mai agitat(ă) sau mai lent(ă) decât de obicei față de când te simți bine? Părinții, prietenii sau profesorii tăi observă acest lucru?
- A fost așa aproape în fiecare zi în ultimele 2 săptămâni?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: EPISOD DEPRESIV MAJOR

7. Evaluați dacă copilul simte o lipsă de energie sau un sentiment de slăbiciune aproape zilnic.

Întrebări de explorare:

- *Te-ai simțit mai slăbit(ă) sau mai obosit(ă) decât de obicei? A început să se simtă așa de când ai devenit deprimat(ă)/trist(ă)?*
- *Corpul tău simte că nu poate face activitățile pe care le faci de obicei fără să obosească? Faci mai puține lucruri decât de obicei pentru că te simți așa?*
- *Simți că ai atât de puțină energie încât preferi să stai în pat/pe canapea?*
- *Ai fost așa aproape în fiecare zi în ultimele 2 săptămâni?*

8. Evaluați dacă copilul are sentimente de eșec și inutilitate sau vinovăție excesivă aproape zilnic. NOTĂ! Nu doar vinovăția de a fi bolnav.

Întrebări de explorare:

- *Ce părere ai despre tine ca persoană? Crezi că ești o persoană bună? Poți avea gânduri pozitive despre tine? Poți da câteva exemple?*
- *De obicei, când ești trist(ă)/nemulțumit(ă), ai gânduri negative despre tine, cum ar fi să te simți lipsit(ă) de valoare sau un eșec? Cum este pentru tine?*
- *Ai tendința de a te simți vinovat(ă) pentru anumite lucruri, chiar dacă alții spun că nu este vina ta? Pentru ce? Acest lucru s-a întâmplat întotdeauna sau a fost mai frecvent în ultima perioadă?*
- *Cât de des te simți așa?*
- *Ai fost așa aproape în fiecare zi în ultimele 2 săptămâni?*

9. Evaluați dacă copilul are dificultăți de concentrare, gândire sau luare a deciziilor aproape în fiecare zi.

Întrebări de explorare:

- *Îți este mai greu decât de obicei să te concentrezi atunci când te simți trist(ă)/iritat(ă)? Trebuie să recitești lucruri pe care tocmai le-ai citit pentru că nu te poți concentra?*
- *Trebuie să te străduiești mai mult decât de obicei să te descurci la școală atunci când te simți trist(ă)/enervat(ă)?*
- *Este dificil să gândești clar sau să iei decizii? Simți că gândești greu? Ți se pare mai dificil decât de obicei să iei decizii?*
- *Cât de des te simți așa? Ai fost așa aproape în fiecare zi în ultimele 2 săptămâni?*

10. Evaluați dacă copilul are gânduri recurente de moarte, dorințe de moarte, gânduri suicidare, planuri de suicid sau dacă a avut tentative de suicid.

Întrebări de explorare:

- *Te-ai gândit vreodată că ar fi mai bine să fii mort(ă)?*
- *Ți-ai dorit vreodată să fii mort(ă)?*
- *Ai avut gânduri de moarte sau ți-ai dorit să fii mort(ă) în ultimele 2 săptămâni?*
- *Te-ai gândit vreodată să-ți iei viața?*
- *Ai plănuit vreodată să-ți iei viața? Te-ai gândit la asta recent?*
- *Ai încercat vreodată să-ți iei viața? Când s-a întâmplat?*

11. Evaluați dacă simptomele provoacă suferințe sau dizabilități semnificative din punct de vedere clinic (de exemplu, în plan social, școlar, familial sau în alte domenii).

Întrebări de explorare:

- *Cum îți afectează acest lucru viața? Cauzează probleme? În ce fel?*
- *Cauzează probleme în timpul liber? Când ieși cu prietenii?*
- *Sunt afectate în vreun fel activitățile tale școlare? În ce fel?*
- *Aceasta înseamnă că ai nevoie de mult sprijin, ajutor sau adaptare din partea familiei, părinților sau prietenilor? În ce fel?*
- *Viața ta este afectată în vreun alt mod despre care nu te-am întrebat?*

12. Evaluați dacă o substanță, cum ar fi drogurile ilegale sau medicamentele, sau o altă afecțiune poate fi exclusă ca fiind cauza simptomelor.

Întrebări de depistare:

- *Consumi sau ai consumat alcool sau alte droguri care ar putea cauza simptomele tale?*
- *Ți-a fost rău (fizic) în timp ce aveai aceste simptome?*
- *Ai luat vreun medicament care ar putea fi cauza simptomelor tale?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ NU, simptomele pot fi cauzate de o substanță sau afecțiune medicală
- ☐ DA, simptomele nu sunt cauzate de o substanță sau de o afecțiune medicală

MODUL: DEPRESIE PERSISTENTĂ

Informații pentru intervievator:

DEPRESIA PERSISTENTĂ (anterior distimie) la copii și adolescenți se caracterizează prin depresie sau iritabilitate în cea mai mare parte a zilei, în majoritatea zilelor, timp de cel puțin un an. Asociat cu depresia/iritabilitatea, pot exista modificări ale apetitului, dificultăți de somn, sentimente de slăbiciune/lipsă de energie, stimă de sine scăzută, dificultăți de concentrare sau indecizie și sentimente de disperare.

Pentru diagnostic, nu trebuie să fi existat perioade fără simptome mai lungi de 2 luni în cursul perioadei de 1 an.

ÎNTREBARE PENTRU SCREENING:

1. Evaluați dacă copilul este deprimat sau iritabil în cea mai mare parte a zilei, în majoritatea zilelor, timp de cel puțin 1 an.

Întrebări de explorare:

- Te simți adesea trist(ă), deprimat(ă), iritat(ă) sau furios(ă)?
- Te simți trist(ă) sau iritabil(ă) în cea mai mare parte a zilei?
- Te simți trist(ă) sau enervat(ă) în fiecare zi sau aproape în fiecare zi?
- De cât timp se întâmplă acest lucru? Este așa de un an?
- Te-ai simțit trist(ă) sau irascibil(ă) mai tot timpul în ultimul an?

Este îndeplinit criteriul de screening?

- ☐ Lipsesc informații/întrebarea pentru depistare nu a fost adresată
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: DEPRESIE PERSISTENTĂ

2. Evaluați următoarele simptome legate de depresie/iritabilitate (bifați simptomele prezente):

- ☐ Appetitul scăzut sau mâncatul excesiv
- ☐ Dificultăți de somn (prea puțin sau prea mult somn)
- ☐ Lipsa de energie sau senzația de slăbiciune
- ☐ Stima de sine scăzută, încredere de sine scăzută
- ☐ Dificultate de concentrare, dificultăți în luarea deciziilor
- ☐ Sentimente de lipsă de speranță (gânduri că viața și/sau tot ceea ce face copilul pare fără speranță)

3. Evaluați dacă se poate exclude faptul că copilul a fost asimptomatic mai mult de 2 luni consecutive în cursul perioadei de 1 an.

Întrebări de explorare:

- A existat vreun timp în această perioadă în care te-ai simțit bine, adică nu te-ai simțit deprimat(ă)/iritabil(ă)?
- Ai avut perioade în ultimul an în care ai mâncat ca de obicei? Ai dormit ca întotdeauna? Ai putut să faci lucrurile ca de obicei? Ai reușit să ai gânduri pozitive despre tine? Te-ai putut concentra ca de obicei? Ai putut să ai gânduri pozitive despre viitorul tău?
- Cât timp te-ai simțit bine? A fost asta timp de 2 luni sau mai multe la rând?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU (fără simptome pentru mai mult de 2 luni consecutive)
- ☐ Simptome reduse, dar nu complet fără simptome
- ☐ DA (NU a fost fără simptome timp de mai mult de 2 luni consecutive)

4. Evaluați dacă simptomele provoacă suferințe sau dizabilități semnificative din punct de vedere clinic (de exemplu, în plan social, școlar, familial sau în alte domenii).

Întrebări de explorare:

- Cum îți afectează acest lucru viața? Îți cauzează vreo problemă? În ce fel?
- Cauzează probleme în timpul liber? Când ieși cu prietenii?
- Sunt afectate în vreun fel activitățile tale școlare? În ce fel?
- Aceasta înseamnă că ai nevoie de mult sprijin, ajutor sau adaptare din partea familiei, părinților sau prietenilor? În ce fel?
- Viața ta este afectată în vreun alt mod despre care nu te-am întrebat?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

5. Evaluați dacă se poate exclude faptul că simptomele copilului ar putea fi cauzate de orice substanță, cum ar fi droguri ilegale sau medicamente, sau de orice altă afecțiune medicală.

Întrebări de explorare:

- Consumi sau ai consumat alcool sau alte droguri care ar putea cauza simptomele tale?
- Ți-a fost rău (fizic) în timp ce aveai aceste simptome?
- Ai luat vreun medicament care ar putea fi cauza simptomelor tale?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ NU, simptomele pot fi cauzate de o substanță sau afecțiune medicală
- ☐ DA, simptomele nu sunt cauzate de nicio substanță sau afecțiune medicală

MODUL: EPISOD MANIACAL/HIPOMANIACAL

Informații pentru intervievator:

MANIA se caracterizează prin perioade distincte de dispoziție anormal de elevată, euforică sau iritabilă, în care copilul are o energie excesivă și adesea un nivel de încredere în sine extrem de ridicat. Copilul poate simți că poate face „orice”, își pierde nivelul uzual de judecată și poate face lucruri necugetate și chiar periculoase pe care nu le-ar face în mod normal (de exemplu, să cheltuiască mulți bani, să înceapă relații, să vorbească și să se gândească la sex mai mult decât de obicei). Nevoia de somn este mult redusă, iar copilul poate fi încă plin de energie. În timpul unui episod maniacal, pot apărea și simptome psihotice.

HIPOMANIA este o formă mai blândă de manie și se caracterizează prin faptul că copilul are mai multă energie decât de obicei, are o dispoziție mai pozitivă și mai elevată și este mai creativ decât de obicei. Spre deosebire de episodul maniacal, copilul percepe rareori episodul hipomaniacal ca fiind problematic.

ÎNTREBARE PENTRU SCREENING:

1. Evaluați dacă copilul a avut vreodată un nivel de energie marcat modificat și anormal de elevat și/sau dispoziție irascibilă și/sau creștere anormală a activității/energiei direcționate către scop care a durat cea mai mare parte a timpului aproape zilnic pentru o perioadă clar definită de cel puțin 1 săptămână (sau mai scurtă dacă a fost necesară spitalizarea; Manie) sau de cel puțin 4 zile consecutive (Hipomanie)

Întrebări de explorare:

- Ai avut vreodată o perioadă de energie neobișnuit de mare, atât de mult încât se simte ciudat? Te-ai simțit extrem de irascibil(ă), într-un mod în care nu te simți de obicei?
- Ai avut vreodată o perioadă în care te-ai simțit neobișnuit de fericit(ă), că ai fi invulnerabil(ă) și că poți face orice sau că ai abilități neobișnuite în comparație cu înainte?
- Ai simțit că ai nevoie de mai puțin somn și că ești în continuare alert(ă) pe parcursul zilei? Câte ore ai dormit pe zi? Cum dormi de obicei?
- Ai simțit că ai o mulțime de idei, că gândești repede, că este dificil să îți deconectezi creierul și/sau că ești distras(ă) și deranjat(ă) mai ușor de lucruri care de obicei nu te afectează?
- În timpul unei astfel de perioade, ți-au spus alții că vorbești prea repede și prea mult sau că nu pot ține pasul cu tine, că ești diferit(ă) față de cum ești de obicei?
- Există lucruri pe care le ai făcut atunci când te simțeai astfel și pe care nu le-ai fi făcut niciodată altfel, de exemplu, să cheltui mulți bani, să începi relații sau să faci „lucruri periculoase”?
- A trebuit să fii spitalizat(ă) când te-ai simțit așa?
- Când te-ai simțit așa, cât timp a durat? Aproape toată ziua? Cel puțin 4 zile la rând? Sau au fost chiar mai multe zile, cel puțin o săptămână la rând?

Este îndeplinit criteriul pentru
MANIE?

- ☐ Lipsesc informații/întrebarea pentru screening nu a fost adresată
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA, simptome de cel puțin 1 săptămână sau spitalizare

Este îndeplinit criteriul pentru
HIPOMANIE ?

- ☐ Lipsesc informații/întrebarea pentru screening nu a fost adresată
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA, simptome cel puțin 4 zile

MODUL: EPISOD MANIACAL/HIPOMANIACAL

2. Evaluați dacă în perioada descrisă mai sus, care este în mod clar diferită de comportamentul obișnuit al copilului, copilul a avut următoarele simptome de manie/hipomanie (bifați simptomele prezente):

- ☐ **Grandiozitatea sau stima de sine crescută**
(de exemplu, sentimentul de invulnerabilitate, superioritate, capacitatea bruscă de a face „totul”, abilități neobișnuite).
- ☐ **Reducerea semnificativă a nevoii de somn**
(de exemplu, senzația de a fi odihnit după doar câteva ore de somn)
- ☐ **Neobișnuit de vorbăreț, îi este greu să tacă**
(de exemplu, vorbește repede și neobișnuit de tare, este dificil pentru ceilalți să înțeleagă și să țină pasul cu ritmul și subiectul)
- ☐ **Fuga gândurilor, ideilor, gânduri rapide**
(de exemplu, gândurile se schimbă și apar rapid, prea multe „gânduri în cap”)
- ☐ **Ușor de distras**
(de exemplu, distras(ă) sau deranjat(ă) de lucruri mici/zgomote care nu afectează în mod normal)
- ☐ **Agitație psihomotorie sau activitate crescută direcționată către un scop**
(de exemplu, neobișnuit de implicat(ă) în diferite proiecte, dificultăți în a sta locului, începe diferite activități, dar nu le termină întotdeauna)
- ☐ **Implicarea în activități cu consecințe negative probabile**
(de exemplu, să cheltuiască bani, să aibă relații, să chiulească de la școală, să facă „lucruri nebunești sau periculoase”, să vorbească și să se gândească la sex mai mult decât de obicei).

3. Evaluați dacă comportamentul/funcționarea copilului diferă semnificativ de comportamentul său obișnuit în contextul unei schimbări semnificative a dispoziției (hipomanie).

Întrebări de explorare:

- Când te simți așa, așa cum tocmai am vorbit, în ce fel e diferit față de felul în care te simți și te comporți de obicei, adică față de cum ești tu de obicei?
- Dacă te gândești la simptomele despre care tocmai am vorbit, sunt ele ceva ce te caracterizează ca persoană și cum te simți și ești de obicei, sau sunt foarte diferite?

4. Evaluați dacă schimbarea stării de spirit și a comportamentului copilului este/a fost observabil/ă în mod clar pentru ceilalți (hipomanie).

Întrebări de explorare:

- Părinții tăi sau alți adulți au spus că ești diferit(ă) atunci când te simți așa cum ai descris mai devreme?
- În ce fel au observat că ești diferit(ă)?
- Ce ți-au spus ca exemple de cum erai diferi(ă)?
- Cine a observat că era ceva diferit la tine?

5. Evaluați dacă starea de spirit alterată a copilului este/a fost în mod semnificativ invalidantă sau dacă simptomele sunt suficient de severe pentru a necesita spitalizare sau dacă au fost prezente simptome psihotice în timpul episodului (manie).

Întrebări de explorare:

- Cum îți afectează viața simptomele despre care tocmai am vorbit? Cauzează probleme? În ce fel?
- Cauzează probleme în timpul liber? Când petreci timp cu prietenii?
- Îți afectează lucrul la școală în vreun fel? În ce fel?
- Aceasta înseamnă că ai nevoie de mult sprijin, ajutor sau adaptări din partea familiei, părinților sau prietenilor? În ce fel?
- Ai fost vreodată spitalizat(ă) sau tratat(ă) împotriva voinței tale din cauza simptomelor acestea?
- Ai avut experiențe neobișnuite (experiențe psihotice) în legătură cu acest sentiment? De exemplu, auzi lucruri pe care alții nu le pot auzi, simți că ai abilități speciale etc.? Poți descrie ce simptome ai avut?
- Viața ta este afectată în vreun alt mod despre care nu te-am întrebat?

6. Pe baza întrebării anterioare (întrebarea 5), decideți dacă poate fi exclus faptul că simptomele cauzează o afectare semnificativă (hipomania).

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ NU, simptomele provoacă afectare
- ☐ DA, simptomele nu provoacă afectare

MODUL: EPISOD MANIACAL/HIPOMANIACAL

7. Evaluați dacă se poate exclude faptul că simptomele copilului ar putea fi cauzate de orice substanță, cum ar fi droguri ilegale sau medicamente, sau de orice altă afecțiune medicală.

Întrebări de explorare:

- *Consumi sau ai consumat alcool sau alte droguri (cum ar fi amfetaminele) care ar putea cauza simptomele tale?*
- *În perioada în care ai suferit aceste simptome, ai avut vreo boală (fizică), cum ar fi meningita?*
- *Ai luat vreun medicament care ar putea fi cauza simptomelor tale?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ NU, simptomele pot fi cauzate de o substanță sau afecțiune medicală
- ☐ DA, simptomele nu sunt cauzate de nicio substanță sau afecțiune medicală

MODUL: SCREENINGUL TULBURĂRILOR PSIHOTICE

Informații pentru intervievator:

TULBURĂRILE PSIHOTICE se caracterizează prin simptome precum iluzii, halucinații, vorbire dezorganizată, comportament marcat dezorganizat sau catatonie și/sau simptome negative (de exemplu, tocire emoțională și lipsă de voință). În psihoză, realitatea este percepută ca fiind alterată și diferită, iar copilul poate avea dificultăți în a distinge între fantezie și realitate.

Iluziile sunt atunci când percepțiile copilului asupra realității sunt distorsionate și copilul experimentează lucruri precum faptul că este persecutat și că are abilități speciale, cum ar fi citirea gândurilor sau contactul cu spiritele.

Halucinațiile sunt atunci când copilul aude, vede, miroase/gustă sau experimentează tactil lucruri pe care alții nu le percep și care nu există în realitate. Acestea pot include auzul șoaptelor sau al vocilor, vederea umbrelor sau a fenomenelor luminoase și simțirea atingerii morților.

Vorbirea dezorganizată se caracterizează prin fragmentarea discursului sau prin existența unor asocieri libere care pot fi dificil de urmărit și de înțeles pentru ceilalți. Comportamentul dezorganizat în mod semnificativ este adesea descris ca un comportament fără scop. În comportamentul catatonie, persoana este lentă, rigidă sau adoptă o postură inconfortabilă și ciudată.

Tulburările de gândire în psihoză pot implica sentimentul copilului că gândurile îi vin de la altcineva, că cineva îi „ia” gândurile sau că gândurile dispar brusc.

Înainte de apariția simptomelor psihotice, cum ar fi iluziile sau halucinațiile, poate exista o perioadă în care predomină simptomele negative, cum ar fi retragerea socială și lipsa de voință, o așa-numită fază prodromală. Aceasta poate fi însoțită de unele tulburări de percepție sau de alte simptome, cum ar fi anxietatea severă sau modificări ale comportamentului, dispoziției, personalității sau funcționării care nu pot fi explicate prin nicio altă boală sau afecțiune.

NOTĂ! Acest modul este destinat depistării simptomelor psihotice, iar criteriile complete de diagnostic nu sunt examinate.

ÎNTREBARE PENTRU SCREENING:

1. **Evaluează copilul pentru semne de simptome psihotice, cum ar fi halucinații, iluzii, discurs/comportament dezorganizat și/sau simptome negative.**

Întrebări de explorare:

- *Auzi vreodată voci sau alte sunete pe care nu le poate auzi nimeni altcineva? Sau vezi lucruri pe care alții nu le pot vedea?*
- *Ai vreodată senzația că cineva te spionează?*
- *Simți că ai abilități speciale, că poți face lucruri pe care alți oameni nu le pot face, cum ar fi să citești gândurile altor oameni sau să primești semnale de la mass-media sau celebrități?*
- *Uneori ai senzația că se întâmplă ceva ciudat cu corpul tău, cum ar fi creșterea creierului sau schimbarea locului organelor în corpul tău? Sau că diferite obiecte se schimbă sau devin distorsionate într-un anumit fel?*
- *Ți se pare că gândurile tale se amestecă, că apar gânduri noi care te întrerup, că îți este greu să ai o conversație, că uneori pur și simplu se oprește?*
- *Ai devenit mai retras(ă)? Te izolezi sau te închizi în tine?*
- *Alții cred că ți-ai schimbat personalitatea sau comportamentul? În ce fel?*

Este îndeplinit criteriul screening?

- ☐ **Lipsește informații/Întrebarea pentru depistare nu a fost adresată**
- ☐ **NU**
- ☐ **Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă**
- ☐ **DA**

MODUL: SCREENINGUL TULBURĂRILOR PSIHOTICE

2. Evaluați dacă copilul are halucinații.

Întrebări de explorare:

- *Auzi de obicei voci pe care alții nu le aud? Ce auzi de obicei?*
- *Auzi de obicei sunete, murmure, muzică pe care alții nu le aud? Ce auzi de obicei?*
- *Ți se pare că simțurile tale îți pot juca uneori feste, că experimentezi lucruri pe care alții nu le experimentează, de exemplu, că auzi, vezi sau simți lucruri pe care alții nu le pot simți? Ce ar putea fi?*
- *Ai văzut lucruri (de exemplu, umbre sau similare) pe care nu le poți explica, ceva ce alții nu văd? Ce anume?*
- *Poți simți că există ceva acolo, un simț pe care alții nu îl au, cum ar fi simțul atingerii sau simțul mirosului?*
- *Ți se pare neplăcut sau ciudat ceea ce ai trăit?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

3. Evaluați dacă copilul are iluzii.

Întrebări de explorare:

- *Simți că există lucruri pe care nu le poți spune altora pentru că nu te-ar crede sau ar crede că inventezi? Ce fel de lucruri?*
- *Te simți urmărit, supravegheat sau că cineva vrea să-ți facă rău? Simți că cineva vrea să-ți facă rău?*
- *Simți că ai abilități speciale, că poți face lucruri pe care alți oameni nu le pot face, cum ar fi să citești gândurile altor oameni sau să primești semnale de la mass-media sau celebrități?*
- *Uneori te simți ghidat sau controlat de o forță exterioară, sau ca un robot? Sau că alți oameni îți pot citi gândurile?*
- *Ai simțit vreodată că corpul tău s-a schimbat într-un fel pe care nu l-ai înțeles sau nu l-ai putut explica?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

4. Evaluați dacă copilul are un discurs dezorganizat.

Întrebări de explorare:

- *Ai observat că gândurile tale se amestecă, că gânduri noi apar și te întrerup, că îți este greu să ai o conversație, că uneori pur și simplu se oprește?*
- *Poate fi dificil uneori să recunoști ale cui gânduri le ai?*
- *Ți s-a întâmplat să te oprești din vorbit în mijlocul unei propoziții și apoi să începi brusc să vorbești despre cu totul altceva (sau ți-au spus alții că ai făcut asta)?*
- *Ai observat sau ți-a spus altcineva că este dificil să te urmărească sau să înțeleagă despre ce vorbești, de exemplu, că îmbini în aceeași propoziție lucruri diferite care nu au legătură?*
- *Ți-au spus alții că vorbești incoerent?*
- *Ți s-a spus de către alții că ei cred că ai devenit ciudat(ă)/te comporți ciudat sau că faci lucruri ciudate?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

5. Evaluați dacă copilul prezintă un comportament marcat dezorganizat sau catatonie.

Întrebări de explorare:

- *Ți se întâmplă uneori să te plimbi fără motiv? Sau să faci lucruri fără să înțelegi cu adevărat de ce? De exemplu, intri în camera ta și apoi ieși și intri din nou, deschizi un sertar și apoi îți iei haina de pe raft etc.*
- *Ai observat sau ți-a semnalat cineva că te miști diferit, de exemplu, că mergi rigid, foarte încet sau pur și simplu să înțepenești?*
- *A comentat cineva că uneori ai o poziție ciudată și inconfortabilă?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

6. Evaluați dacă copilul are simptome negative.

Întrebări de explorare:

- *Ai devenit retras(ă) sau izolat(ă)? Ți se pare că nu mai vorbești atât de mult cu cei apropiați? Ai început să îți petreci majoritatea timpului singur(ă)?*
- *Ți s-a spus de către alții că nu-ți mai arăți sentimentele ca înainte, că este dificil să înțeleagă cum te simți?*
- *Tu sau alții credeți că ai rezultate mult mai slabe la școală decât înainte? Tu sau alții credeți că ți-ai pierdut abilitățile? Că nu mai ești la fel de bun la ceea ce obișnuiai să fii bun?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: SCREENINGUL TULBURĂRILOR PSIHOTICE

7. Evaluați dacă simptomele provoacă suferințe sau afectare semnificativă din punct de vedere clinic (de exemplu, social, la școală, în cadrul familiei sau în alte domenii).

Întrebări de explorare:

- Cum îți afectează acest lucru viața? Cauzează probleme? În ce fel?
- Cauzează probleme în timpul liber? Când ieși cu prietenii?
- Sunt afectate în vreun fel activitățile tale școlare? În ce fel?
- Aceasta înseamnă că ai nevoie de mult sprijin, ajutor sau adaptare din partea familiei, părinților sau prietenilor? În ce fel?
- Viața ta este afectată în vreun alt mod despre care nu te-am întrebat?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

8. Evaluați dacă simptomele ar putea fi cauzate de orice substanță, cum ar fi drogurile ilegale sau medicamentele, sau de orice altă afecțiune medicală.

Întrebări de explorare:

- Consumi sau ai consumat alcool sau alte droguri care ar putea cauza simptomele tale?
- Ți-a fost rău (fizic) în timp ce aveai aceste simptome?
- Ai luat vreun medicament care ar putea fi cauza simptomelor tale?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ NU, simptomele pot fi cauzate de o substanță sau afecțiune medicală
- ☐ DA, simptomele nu sunt cauzate de nicio substanță sau afecțiune medicală

MODUL: ANOREXIA NERVOASĂ

Informații pentru intervievator:

ANOREXIA NERVOSA se caracterizează printr-o teamă foarte puternică de a lua în greutate și o concentrare puternică pe mâncare, greutate și forma corpului. În plus față de o „fobie de greutate” pronunțată, există adesea reguli stricte privind alimentația (de exemplu, ce, când și cât este bine să mănânci), iar încălcarea acestor reguli provoacă anxietate severă, rușine și sentimente de eșec. Greutatea și forma corpului copilului devin esențiale pentru modul în care copilul se percepe și se apreciază pe sine. Preocuparea cu mâncarea, greutatea și forma corpului îl determină adesea pe copil să se retragă și să experimenteze o senzație mare de singurătate și închidere în propriul corp. Există două forme diferite. Primul este consumul de alimente tip bingeing/eliminare (binge-purge), atunci când episoade repetate de consum de alimente tip bingeing și/sau de eliminare (de exemplu, vărsături și laxative) au avut loc în ultimele 3 luni. A doua formă este autoînfofetarea, în cazul în care consumul de alimente tip bingeing și/sau eliminarea nu au avut loc în ultimele 3 luni.

ÎNTREBARE PENTRU SCREENING:

1. Evaluați dacă copilul are o teamă puternică de a se îngrășa sau de a lua în greutate sau dacă încearcă să prevină creșterea în greutate în diferite moduri (chiar dacă este în mod clar subponderal).

NOTĂ! Obțineți informații atât de la copil, cât și de la părinte!

Întrebări de explorare:

- *Îți este extrem de frică să te îngrăși sau să te îngrăși („fobie de greutate”)? Te simți așa chiar dacă ceilalți spun că ești slab(ă)?*
- *Cum te-ai simți dacă ai lua în greutate, de exemplu, 0,5, 1, 3, 5 kg? Cum te-ar afecta, cum te-ai simți și ce ai face?*
- *De obicei, faci lucruri pentru a pierde în greutate (de exemplu, urmezi o dietă, excluzi anumite alimente, faci exerciții fizice excesive, stai în picioare în loc să stai jos, folosești laxative sau alte medicamente pentru pierderea în greutate etc.)?*

Este îndeplinit criteriul de screening?

- ☐ Lipsesc informații/Întrebarea pentru depistare nu a fost adresată
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: ANOREXIA NERVOASĂ

2. Evaluați dacă aportul energetic al copilului este prea scăzut, ceea ce duce la o greutate corporală semnificativ scăzută (sub cea mai mică greutate normală așteptată).

NOTĂ! Obțineți informații atât de la copil, cât și de la părinte!

Întrebări de explorare:

- Există un anumit tip de alimente pe care nu le mai consumi (de exemplu, mănânci doar alimente vegetariene/vegane, excluzi carbohidrații, grăsimile, bei doar băuturi dietetice etc.)? Ce nu mănânci și ce poți mânca?
- De obicei, sari peste anumite mese? Când, care și de ce? Ai anxietate severă după ce mănânci?
- Mănânci cantități mai mici de alimente decât înainte?
- Cealaltă sunt îngrijorați că nu mănânci suficient într-o zi?
- Ai slăbit recent? Câte kilograme? A fost ceva intenționat?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

3. Evaluați dacă copilul are o imagine corporală perturbată în ceea ce privește forma sau greutatea corpului său, dacă stima sa de sine este afectată excesiv de greutate/forma corpului sau dacă neagă gravitatea greutății sale corporale scăzute.

NOTĂ! Obțineți informații atât de la copil, cât și de la părinte!

Întrebări de explorare:

- Cum te simți în legătură cu tine și cu corpul tău? De ce părți din corp ești mulțumit(ă) sau nemulțumit(ă)?
- De obicei, greutatea și forma corpului te afectează foarte mult? Te gândești foarte mult la asta? Ți se pare dificil să nu te gândești la asta?
- Folosești oglinzi, măsoară anumite părți ale corpului, faci fotografii etc., pentru a-ți verifica forma corpului?
- Crezi că greutatea și forma corpului tău afectează modul în care te simți și cum te simți în legătură cu tine? În ce fel? De cât timp se întâmplă acest lucru?
- Ești mai preocupat(ă) de mâncare, greutate și forma corpului decât majoritatea oamenilor?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: BULIMIA NERVOASĂ

Informații pentru intervievator:

BULIMIA NERVOSA se caracterizează prin episoade repetate de excese alimentare și comportamente compensatorii ulterioare pentru a scăpa de ceea ce s-a mâncat. Mâncatul excesiv implică consumul de către copil a unor cantități foarte mari de alimente sau dulciuri (adesea „alimente interzise” pe care copilul încearcă să le evite) pe o perioadă scurtă de timp (aproximativ 2 ore) în care copilul își pierde controlul asupra mâncării. Ulterior, copilul experimentează o anxietate foarte puternică, sentimente de dezgust față de sine și sentimente asemănătoare panicii în ceea ce privește mâncatul și diverse forme de comportamente compensatorii, cum ar fi vărsăturile, exercițiile fizice dificile și/sau laxative, sunt utilizate pentru a calma anxietatea și a evita creșterea în greutate. În cazul bulimiei nervoase, stima de sine este strâns legată de greutate, de forma corpului și de teama de a lua în greutate, iar suferința psihologică este foarte mare. Majoritatea persoanelor cu bulimie nervoasă nu sunt subponderale.

Diagnosticul necesită ca alimentația tip binge și comportamentele compensatorii să fie prezente cel puțin o dată pe săptămână timp de 3 luni.

ÎNTREBARE PENTRU SCREENING:

1. **Evaluați dacă copilul a făcut excese alimentare și a pierdut controlul asupra mâncării, folosind comportamente compensatorii (de exemplu, provocarea vărsăturilor, laxative, exerciții fizice) pentru a evita creșterea în greutate și dacă stima de sine a copilului este strâns legată de greutate și de forma corpului.**

Întrebări de explorare:

- *Ești foarte afectat(ă) de greutatea ta și/sau de forma corpului tău? De cât timp se întâmplă acest lucru?*
- *Ai mâncat vreodată excesiv? („Mâncatul excesiv” este atunci când mănânci mult mai mult decât de obicei într-o perioadă scurtă de timp și simți că îți pierzi controlul asupra mâncării).*
- *Cât de des ai mâncat excesiv? Cât de mult și ce ai mâncat/ mănânci în timpul unor astfel de atacuri de alimentație excesivă?*
- *Simți adesea că pierzi controlul asupra alimentației tale?*
- *De obicei, faci ceva pentru a evita creșterea în greutate (de exemplu, vomități după ce mănânci, faci exerciții fizice excesive, folosești laxative sau diete)? Ce faci/folosești de obicei? Cât de des faci asta?*

Este îndeplinit criteriul de screening?

- ☐ Lipsesc informații/întrebarea pentru depistare nu a fost adresată
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: BULIMIA NERVOASĂ

2. Evaluați dacă copilul mănâncă o cantitate foarte mare de alimente, prăjituri sau dulciuri într-un timp limitat (de exemplu, 2 ore) decât ar fi considerat normal pentru acel moment și circumstanțe.

Întrebări de explorare:

- Cât timp durează aproximativ un episod de exces? Câte ore?
- Cât de des mănânci excesiv?
- Ce mănânci de obicei când mănânci în exces?
- Cum mâncai de obicei, înainte de a avea probleme cu mâncatul excesiv?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

3. Evaluați dacă copilul își pierde controlul asupra mâncării (de exemplu, nu se poate opri din mâncat, nu poate controla cantitatea sau ceea ce mănâncă).

Întrebări de explorare:

- Simțiți adesea că pierdeți controlul asupra mâncării? În ce fel? Cât de des se întâmplă asta?
- Când faci excese alimentare, ai tendința de a mânca „lucruri interzise” (lucruri pe care le eviți de obicei, cum ar fi prăjituri, chipsuri sau dulciuri, care sunt bogate în grăsimi și/sau carbohidrați)?
- Mănânci de obicei până când te doare stomacul, ți se taie respirația sau ești foarte obosit(ă)?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

4. Evaluați dacă copilul utilizează frecvent comportamente compensatorii pentru a evita să ia în greutate (de exemplu, vărsături autoprovocate, utilizarea excesivă de laxative, diuretice, exerciții fizice excesive sau post).

Întrebări de explorare:

- De obicei, faci lucruri pentru a evita să te îngrași, de exemplu, după ce mănânci excesiv? Ce faci de obicei?
- Îți provoci vărsături, folosești laxative sau faci exerciții fizice excesive din cauza alimentației excesive? Cât de des se întâmplă asta?
- De obicei, încerci să ții dietă sau să te abții de la mâncare după ce mănânci excesiv? Cât de des se întâmplă asta? Cum procedezi de obicei? Cât timp ții de obicei dietă înainte de următorul episod de exces?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

5. Evaluați dacă excesele alimentare și comportamentele compensatorii ale copilului sunt prezente cel puțin o dată pe săptămână timp de 3 luni.

Întrebări de explorare:

- Când ai început să mănânci excesiv? Când ai început să folosești comportamente compensatorii (de exemplu, să faci lucruri precum vărsături sau exerciții fizice excesive) pentru a evita să te îngrași?
- Cât de des mănânci excesiv? De câte ori pe săptămână sau pe zi? Cât timp durează de obicei aceste perioade?
- A fost așa cel puțin o dată pe săptămână timp de cel puțin trei luni?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

6. Evaluați dacă stima de sine a copilului este afectată excesiv de greutate și de forma corpului.

Întrebări de explorare:

- Te gândești des la greutatea ta și la felul în care arăți?
- Ești foarte afectat(ă) de greutatea ta și/sau de forma corpului tău? În ce fel? De cât timp se întâmplă acest lucru?
- Este important pentru tine să nu te îngrași? Te simți gras chiar și atunci când nu ești?
- Cum ar fi pentru tine dacă ai crește în greutate, cum te-ai simți dacă te-ai îngrășa 0,5, 1, 3 sau 5 kg? Ți-ar afecta stima de sine (adică modul în care te privești și te gândești la tine)? În ce fel?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: TULBURAREA DE ALIMENTAȚIE COMPULSIVĂ

Informații pentru intervievator:

Tulburarea de alimentație compulsivă este caracterizată prin episoade repetate de alimentație excesivă, dar fără comportamente compensatorii ulterioare pentru a scăpa de ceea ce s-a mâncat. Mâncatul compulsiv înseamnă că copilul mănâncă cantități foarte mari de alimente sau dulciuri într-o perioadă scurtă de timp (aproximativ 2 ore) și își pierde controlul asupra mâncării în timpul excesului. După ce mănâncă excesiv, copilul are sentimente puternice de vinovăție și rușine și se poate simți dezgustat. Este des întâlnit ca mâncatul compulsiv să fie ascuns de ceilalți, dar poate să înceapă, de asemenea, la o masă cu alte persoane, să continue și să se dezvolte în mâncatul excesiv în privat. Diagnosticul necesită ca episoadele de mâncat excesiv să apară cel puțin o dată pe săptămână timp de 3 luni.

ÎNTREBARE PENTRU DEPISTARE:

1. Evaluați dacă copilul a făcut în mod repetat excese alimentare și s-a simțit scăpat de sub control.

Întrebări de depistare:

- *Simți adesea că pierzi controlul asupra alimentației tale?*
- *Ai mâncat vreodată compulsiv? („Mâncatul compulsiv” este atunci când mănânci mult mai mult decât de obicei într-o perioadă scurtă de timp și simți că îți pierzi controlul asupra mâncării.)*
- *Cât de des ai mâncat compulsiv? Cât de mult și ce ai mâncat/ mănânci în timpul unor astfel de episoadelor de alimentație excesivă?*
- *Ai avut mai multe perioade de excese alimentare? De obicei, cât durează?*

Este îndeplinit criteriul de depistare?

- ☐ Lipsesc informații/Întrebarea pentru depistare nu a fost adresată
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: TULBURAREA DE ALIMENTAȚIE COMPULSIVĂ

2. Evaluați dacă copilul mănâncă o cantitate foarte mare de alimente (care pot include prăjituri sau dulciuri) într-o perioadă limitată de timp (de exemplu, în 2 ore), într-o cantitate în mod clar mai mare decât ar fi considerat normal pentru momentul și circumstanțele respective.

Întrebări de explorare:

- Care este durata aproximativă a unui atac de mâncat compulsiv?
- De obicei, cât de des și când ai atacuri de mâncat compulsiv?
- De obicei, ce mănânci și cât de mult mănânci în timpul unui astfel de atac?
- Cum mâncai de obicei, înainte de a avea probleme cu mâncatul compulsiv?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

3. Evaluați dacă copilul își pierde controlul asupra mâncării în timpul unui episod de mâncat compulsiv (de exemplu, nu se poate opri din mâncat, nu poate controla cantitatea sau ceea ce mănâncă).

Întrebări de explorare:

- Simțiți adesea că îți pierzi controlul asupra mâncării, că nu te poți opri din mâncat? Cât de des se întâmplă asta?
- Mănânci de obicei până când te doare stomacul, ți se taie respirația sau devii foarte obosit(ă)?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

4. Evaluați și marcați care dintre următoarele simptome apar în timpul unui episod de mâncat compulsiv:

- ☐ Mănânci mult mai repede decât de obicei? Ar observa ceilalți dacă ar fi acolo?
- ☐ Mănânci de obicei atât de mult încât ți se face rău, încât te simți inconfortabil de plin(ă)?
- ☐ Mănânci de obicei mult fără să-ți fie foame?
- ☐ Ai tendința de a fi singur(ă) atunci când mănânci pentru că ți-e rușine de comportamentul tău în privința mâncării?
- ☐ După un episod de mâncat excesiv, ai tendința să te simți dezgustat(ă) de tine, să te simți vinovat(ă) sau să te simți trist(ă) și deprimat(ă)?

5. Evaluați dacă copilul face excese de mâncare cel puțin o dată pe săptămână timp de 3 luni.

Întrebări de depistare:

- Cât de des mănânci excesiv? Se întâmplă cel puțin o dată pe săptămână?
- De cât timp mănânci excesiv cel puțin o dată pe săptămână? S-a întâmplat acest lucru timp de 3 luni sau mai mult?

6. Evaluați dacă simptomele provoacă suferință semnificativă clinic (NOTĂ: Afectarea nu este obligatorie).

Întrebări de depistare:

- Cum îți afectează acest lucru viața? Te face să te simți foarte rău? Cauzează probleme? În ce fel?
- Îți afectează finanțele, cum ar fi costurile de cumpărare a alimentelor și băuturilor?
- Cauzează probleme în timpul liber? Când ieși cu prietenii?
- Îți afectează lucrul la școală în vreun fel? În ce fel?
- Aceasta înseamnă că ai nevoie de mult sprijin, ajutor sau adaptare din partea familiei, părinților sau prietenilor? În ce fel?
- Viața ta este afectată în vreun alt mod despre care nu te-am întrebat?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

7. Evaluați dacă excesul alimentar apare fără comportamente compensatorii (de exemplu, vărsături autoprovocate, utilizarea excesivă de laxative, diuretice, exerciții fizice excesive sau post) și nu doar în asociere cu anorexia sau bulimia nervoasă.

Întrebări de depistare:

- De obicei, faci vreun lucru pentru a evita să te îngrași, de exemplu, după ce mănânci excesiv? Ce faci de obicei?
- Îți provoci vărsături, folosești laxative, faci exerciții fizice excesive etc., din cauza mâncatului excesiv? Cât de des se întâmplă asta?
- De obicei, încerci să ții dietă sau să te abții de la mâncare după ce mănânci excesiv? Cât de des se întâmplă asta? Cum procedezi de obicei? Cât timp ții de obicei dietă înainte de următorul episod de exces?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ NU, sunt prezente comportamente compensatorii și/sau simptomele sunt asociate doar cu anorexia sau bulimia nervoasă
- ☐ DA

MODUL: ADHD

Informații pentru intervievator:

ADHD este caracterizat prin dificultăți de atenție, concentrare, hiperactivitate și impulsivitate. Copiii cu ADHD au dificultăți în menținerea concentrării, în respectarea mai multor instrucțiuni, în organizarea, planificarea și structurarea sarcinilor și în a sta nemișcați în situații care sunt percepute ca fiind plictisitoare. Neliniștea, visarea cu ochii deschiși și evitarea activităților care necesită efort mental sunt frecvente. De reținut este faptul că copilul se poate concentra în timpul activităților care sunt percepute ca fiind stimulante, cum ar fi jocurile pe calculator. Severitatea simptomelor nu este în concordanță cu nivelul de dezvoltare și are un impact negativ asupra activităților sociale și a funcționării școlare.

Pentru diagnostic, majoritatea simptomelor trebuie să fi fost prezente timp de cel puțin 6 luni și să fi început înainte de vârsta de 12 ani.

ÎNTREBARE PENTRU SCREENING:

1. Evaluați dacă copilul are dificultăți de atenție, concentrare sau hiperactivitate care duc la performanțe școlare sub așteptări în raport cu nivelul cognitiv sau dacă copilul trebuie să muncească mult mai mult decât colegii săi pentru a obține aceleași rezultate.

Întrebări de explorare:

- *Ți se pare dificil să arăți ce poți face la școală pentru că ai probleme de concentrare sau de a sta liniștit? Ți se pare dificil să stai nemișcat și să asculți pentru perioade lungi de timp?*
- *Treci rapid de la o activitate la alta sau de la un joc la altul?*
- *Te strădui mult mai mult decât alții să mergi la școală pentru că îți este greu să te concentrezi sau să stai liniștit? Încerci să eviți să faci lucruri care necesită efort mental?*
- *Ți se pare dificil să îți păstrezi lucrurile în ordine? Ai nevoie de ajutor pentru a găsi lucruri precum chei, telefoane mobile, abonamente de autobuz etc.?*
- *Ți se pare dificil să-ți aștepți rândul? Îi întrerupi adesea pe ceilalți sau vorbești prea mult?*
- *Ai probleme în a te concentra la ore sau în a-ți face temele pentru că ești distras(ă) cu ușurință sau devii neliniștit(ă)?*
- *Dacă cineva îți cere să faci ceva, uiți vreodată ce voiai să faci înainte să termini?*
- *Îți este greu să te apuci de sarcinile școlare sau să le termini?*
- *Ai avut vreodată vreun aranjament special sau suport la școală din cauza dificultăților de concentrare sau a neliniștii?*
- *Ți se pare dificil să te liniștești seara, îți ia timp să te calmezi și să adormi?*

Este îndeplinit criteriul de screening?

- ☐ Lipsesc informații/întrebarea pentru depistare nu a fost adresată
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: ADHD, neatenție

Utilizați întrebările de mai jos pentru a evalua dacă copilul prezintă deficite de atenție persistente (cu o durată de cel puțin 6 luni) care nu sunt compatibile cu nivelul de dezvoltare și au un impact negativ asupra funcționării.

2. Evaluați dacă copilul este adesea neatent la detalii sau face greșeli din neglijență.

Întrebări de explorare:

- *Faci adesea greșeli din neatenție la școală sau în alte activități? Cât de des?*
- *Faci adesea greșeli în sarcinile tale pentru că nu ai citit instrucțiunile?*
- *Ți s-a spus adesea că ai ratat detalii din instrucțiuni, cum ar fi temele școlare?*
- *E așa de mult timp? A fost așa în ultimele 6 luni sau mai mult?*
- *Acest lucru îți creează probleme?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

3. Evaluați dacă copilul are adesea dificultăți în a-ți menține atenția la diferite sarcini sau jocuri.

Întrebări de explorare:

- *Îți pierzi adesea concentrarea în timpul lecției sau în timpul ședințelor lungi de informare?*
- *Îți pierzi adesea concentrarea atunci când vorbești cu alții?*
- *Îți este adesea greu să te concentrezi, de exemplu, atunci când citești o carte sau un ziar sau când te uiți la televizor, la seriale, filme sau altele asemenea?*
- *E așa de mult timp? A fost așa în ultimele 6 luni sau mai mult?*
- *Acest lucru îți creează probleme?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

4. Evaluați dacă copilul pare să asculte rar vorbirea directă, chiar și atunci când nu par să existe distrageri în mediul înconjurător.

Întrebări de explorare:

- *Auzi adesea de la părinți, profesori sau alții că nu pari să asculți când îți vorbesc?*
- *Profesorii, părinții sau alte persoane trebuie să se repete sau să îți spună numele de mai multe ori pentru a-ți capta atenția?*
- *De obicei, „îi deconectezi” pe oameni când îți vorbesc sau uiți să îi asculți până la capăt atunci când îți vorbesc?*
- *E așa de mult timp? A fost așa în ultimele 6 luni sau mai mult?*
- *Acest lucru îți creează probleme?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

5. Evaluați dacă copilul are adesea dificultăți în a urma instrucțiunile și nu reușește să finalizeze temele școlare sau alte activități acasă sau în timpul liber.

Întrebări de explorare:

- *Ai deseori dificultăți în a urma toate instrucțiunile pe care le primești de la alții (de exemplu, profesori, părinți)?*
- *Îți este greu să-ți amintești ce ți-au cerut profesorii, părinții sau alte persoane să faci?*
- *Se întâmplă des să nu reușești să finalizezi sarcinile pentru că ai dificultăți în a-ți aminti ce trebuie să faci (de exemplu, să termini temele, să faci treburile casnice)?*
- *Ai tendința să începi lucruri, dar să nu le termini?*
- *E așa de mult timp? A fost așa în ultimele 6 luni sau mai mult?*
- *Acest lucru îți creează probleme?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

6. Evaluați dacă copilul are adesea dificultăți în a se organiza pentru diferite activități și sarcini.

Întrebări de explorare:

- *Ți se pare deseori dificil să îți organizezi și să îți îndeplinești sarcinile?*
- *Ți se pare dificil să respecti termenele limită și să te pregătești la timp?*
- *Ai nevoie de sprijin din partea părinților, profesorilor sau a altor persoane pentru a-ți planifica sarcinile?*
- *Îți poți păstra ordonată camera sau dulapul de la școală? Poți găsi ceea ce ai nevoie sau trebuie mereu să cauți lucruri sau să ceri ajutorul altora?*
- *E așa de mult timp? A fost așa în ultimele 6 luni sau mai mult?*
- *Acest lucru îți creează probleme?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: ADHD, neatenție

7. Evaluați dacă copilul evită adesea sau nu-i place să facă lucruri care necesită concentrare și persistență.

Întrebări de explorare:

- *Eviți sau nu faci deseori lucruri în care trebuie să te concentrezi foarte mult, cum ar fi temele școlare sau citirea unor texte lungi?*
- *Cauți scuze pentru a evita să faci lucruri care necesită efort mental?*
- *E așa de mult timp? A fost așa în ultimele 6 luni sau mai mult?*
- *Acest lucru îți creează probleme?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

8. Evaluați dacă copilul pierde adesea lucrurile necesare pentru a desfășura diferite activități.

Întrebări de explorare:

- *Pierzi des lucruri? Ce pierzi de obicei?*
- *Deseori trebuie să-ți cauți lucrurile (de exemplu, telefonul, cheile, abonamentul de autobuz) acasă sau la școală?*
- *Deseori trebuie să ceri ajutorul altora pentru a-ți găsi lucrurile?*
- *E așa de mult timp? A fost așa în ultimele 6 luni sau mai mult?*
- *Acest lucru îți creează probleme?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

9. Evaluați dacă copilul este adesea distras ușor de lucruri care se întâmplă în mediul înconjurător.

Întrebări de explorare:

- *Ești adesea ușor de distras(ă) de sunete și lucruri care se întâmplă în jurul tău, astfel încât nu-ți poți concentra atenția asupra a ceea ce faci?*
- *Poți continua să te concentrezi pe ceea ce faci dacă altcineva vorbește sau scoate alte sunete?*
- *Poți continua ceea ce făceai după ce ai fost deranjat(ă) sau este dificil să revii pe drumul cel bun?*
- *E așa de mult timp? A fost așa în ultimele 6 luni sau mai mult?*
- *Acest lucru îți creează probleme?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

10. Evaluați dacă copilul este deseori uituc.

Întrebări de explorare:

- *Uiți des să faci lucruri cum ar fi să duci temele la școală sau să te întâlnești cu un prieten?*
- *De obicei, uiți haine sau lucruri la școală sau în altă parte?*
- *Ți se spune des că ești uituc?*
- *Uiți deseori programările, de exemplu, la dentist, la asistenta școlară sau la alte persoane?*
- *E așa de mult timp? A fost așa în ultimele 6 luni sau mai mult?*
- *Acest lucru îți creează probleme?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: ADHD, hiperactivitate/impulsivitate

Utilizați următoarele întrebări pentru a evalua dacă copilul are dificultăți persistente (care durează cel puțin 6 luni) în ceea ce privește hiperactivitatea și impulsivitatea, care nu sunt compatibile cu nivelul de dezvoltare și care îi afectează capacitatea de funcționare în mod negativ.

11. Evaluați dacă copilul are adesea dificultăți în a sta liniștit.

Întrebări de explorare:

- *Îți este deseori dificil să stai nemișcat pe scaun/bancă la școală?*
- *Îți tremură gamba sau picioarele când stai pe scaun?*
- *De obicei, ai dificultăți în a-ți ține mâinile sau degetele nemișcate?*
- *Profesorii, părinții sau alte persoane îți spun să stai liniștit?*
- *Te joci des cu lucruri diferite?*
- *E așa de mult timp? A fost așa în ultimele 6 luni sau mai mult?*
- *Acest lucru îți creează probleme?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

12. Evaluați dacă copilul se îndepărtează adesea de locul său atunci când se așteaptă să rămână așezat pentru o perioadă de timp.

Întrebări de explorare:

- *Îți părăsești adesea scaunul/banca la școală fără un motiv anume?*
- *Simți adesea că nu mai poți sta pe scaunul tău și trebuie să pleci?*
- *Te prefaci deseori că ai o treabă de făcut, cum ar fi să mergi la toaletă, astfel încât să poți părăsi locul în timpul orei?*
- *De obicei, îți este greu să stai la masă pentru o întreaga perioadă a mesei?*
- *E așa de mult timp? A fost așa în ultimele 6 luni sau mai mult?*
- *Acest lucru îți creează probleme?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

13. Evaluați dacă copilul aleargă adesea în situații în care acest lucru este nepotrivit sau are un sentiment de neliniște.

Întrebări de explorare:

- *Alegi des sau te cațări în locuri în care nu ar trebui?*
- *Cât timp poți sta nemișcat fără să faci nimic înainte de a începe să te simți neliniștit(ă)?*
- *Părinții, profesorii sau alte persoane îți spun să te liniștești?*
- *Te simți adesea neliniștit? Că ai nevoie să te miști?*
- *E așa de mult timp? A fost așa în ultimele șase luni sau mai mult?*
- *Acest lucru îți creează probleme?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

14. Evaluați dacă copilul are dificultăți în a se juca sau a se implica în activități cu calm și în liniște. (pentru adolescenți: dificultăți în a se relaxa)

Întrebări de explorare:

- *Îți este deseori dificil să te joci în liniște sau să te implici în activități liniștite?*
- *Sunt ceilalți deseori deranjați pentru că nu te poți juca în pace și liniște?*
- *Părinții, profesorii sau alte persoane se plâng că faci prea mult zgomot când te joci?*
- *E așa de mult timp? A fost așa în ultimele 6 luni sau mai mult?*
- *Acest lucru îți creează probleme?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

15. Evaluați dacă copilul este adesea în mișcare, incapabil să stea liniștit, e dificil să ții pasul cu el/ea.

Întrebări de explorare:

- *Auzi deseori de la alții că le este greu să țină pasul cu tine?*
- *Poți să stai și să te uiți la televizor, filme sau videoclipuri pentru perioade lungi de timp? Te poți uita fără să dai repede înainte sau să pleci să faci alte lucruri?*
- *Treci rapid de la o activitate la alta, de la un joc la altul?*
- *Îți este greu să te relaxezi? Ți se pare plictisitor să te relaxezi?*
- *Ți se pare dificil să te liniștești seara, îți ia timp să te calmezi și să adormi?*
- *E așa de mult timp? A fost așa în ultimele 6 luni sau mai mult?*
- *Acest lucru îți creează probleme?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: ADHD, hiperactivitate/impulsivitate

16. Evaluați dacă copilul vorbește adesea excesiv.

Întrebări de explorare:

- *Vorbiți deseori prea mult și îi deranjați pe ceilalți, de exemplu, în clasă?*
- *Vorbiți des prea mult în alte situații sociale?*
- *Părinții, profesorii sau alte persoane îți spun că vorbești prea mult?*
- *E așa de mult timp? A fost așa în ultimele 6 luni sau mai mult?*
- *Acest lucru îți creează probleme?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

17. Evaluați dacă copilul răspunde fără să se gândească înainte ca o întrebare să fie finalizată sau dacă termină propozițiile altor persoane.

Întrebări de explorare:

- *De obicei, răspunzi la întrebări fără să fii întrebat(ă) sau înainte ca persoana respectivă să fi terminat întrebarea?*
- *Ai tendința de a fi nerăbdător(e) și îți este greu să aștepți să-ți vină rândul să vorbești într-o conversație?*
- *Răspunzi adesea în locul altcuiva?*
- *Ți se pare adesea dificil să aștepți ca alții să termine de vorbit?*
- *E așa de mult timp? A fost așa în ultimele 6 luni sau mai mult?*
- *Acest lucru îți creează probleme?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

18. Evaluați dacă copilul are deseori dificultăți în a-și aștepta rândul.

Întrebări de explorare:

- *Îți este adesea dificil să-ți aștepți rândul atunci când te joci sau stai cu prietenii?*
- *Poți să faci față cozilor și așteptării? Te bagi în fața altora vreodată?*
- *Evii adesea situațiile în care trebuie să stai la coadă?*
- *Acest lucru se întâmplă de mult timp? A fost așa în ultimele 6 luni sau mai mult?*
- *Acest lucru îți creează probleme?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

19. Evaluați dacă copilul îi întrerupe adesea pe ceilalți când vorbesc sau dacă intervine în conversațiile sau activitățile altora.

Întrebări de explorare:

- *De obicei, te amesteci în conversațiile sau activitățile/jocurile altor persoane? Faci asta fără să întrebi mai întâi sau fără să fii rugat să participi?*
- *Folosești lucrurile altora fără să întrebi înainte?*
- *Întrerupi adesea alte persoane, de exemplu, atunci când vorbesc între ele sau sunt ocupate cu altceva?*
- *E așa de mult timp? A fost așa în ultimele 6 luni sau mai mult?*
- *Acest lucru îți creează probleme?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

20. Evaluați dacă copilul a avut simptome multiple de neatenție și/sau hiperactivitate/impulsivitate înainte de vârsta de 12 ani.

Întrebări de explorare:

- *De cât timp ai dificultăți cu concentrarea, atenția, neliniștea, statul nemișcat, relaxarea?*
- *A fost o provocare pentru tine înainte de vârsta de 12 ani?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

21. Evaluați dacă există simptome multiple de neatenție și/sau hiperactivitate/impulsivitate în cel puțin două domenii (de ex., acasă, la școală sau în timpul liber)?

Întrebări de explorare:

- *În ce situații sunt vizibile simptomele tale?*
- *Te lupți cu concentrarea, atenția, neliniștea și statul pe loc la școală? În timpul tău liber? Este greu acasă?*
- *Există vreun alt loc în care aceste lucruri ți se par dificile?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: ADHD, hiperactivitate/impulsivitate

22. Evaluați dacă există dovezi clare că simptomele afectează capacitatea copilului de a funcționa (de exemplu, social, la școală, în familie sau în alte domenii).

Întrebări de explorare:

- Cum îți afectează acest lucru viața? Cauzează probleme? În ce fel?
- Cauzează probleme în timpul liber? Când ieși cu prietenii?
- Sunt afectate în vreun fel activitățile tale școlare? În ce fel?
- Aceasta înseamnă că ai nevoie de mult sprijin, ajutor sau adaptare din partea familiei, părinților sau prietenilor? În ce fel?
- Viața ta este afectată în vreun alt mod despre care nu te-am întrebat?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: TULBURAREA DIN SPECTRUL AUTIST

Informații pentru intervievator:

Tulburarea din spectrul autist se caracterizează prin deficite în comunicarea și interacțiunea socială, inflexibilitate și interese restrictive care au existat încă din copilăria timpurie.

Lipsa abilităților sociale se referă la

- **interacțiunea socială și reciprocitatea** (de exemplu, deviază în raport cu ceilalți în ceea ce privește capacitatea de a se angaja în mod adecvat cu ceilalți, oferă un răspuns slab în conversațiile cu ceilalți, nu împărtășește deloc și/sau împărtășește slab sentimentele și/sau interesele cu ceilalți sau nu oferă niciun răspuns sau oferă un răspuns slab în interacțiunea socială).
- **comunicarea non-verbală** (de exemplu, absența totală sau parțială a expresiilor faciale, lipsa gesturilor, limbaj corporal și contact vizual anormal și contradicție între comunicarea verbală și non-verbală).
- **lipsa capacității de a dezvolta, menține și înțelege relațiile** (de exemplu, lipsa de interes față de semenii, dificultăți în stabilirea contactului și în a se juca/socializa cu egali, în a juca jocuri de rol sau în a-și putea adapta în mod adecvat comportamentul la diferite situații sociale).

Limitările în alegerea activităților, comportamentelor și intereselor se referă la:

- **inflexibilitate și dificultăți în a face față schimbărilor** (de exemplu, supărare excesivă din cauza schimbărilor mici, dorința de a mânca mereu aceleași alimente, de a nu purta haine noi, de a avea modele de gândire rigide, rutine speciale).
- **mişcări repetitive** (de exemplu, fluturarea brațelor, legănarea corpului, învârtirea, imitarea celorlalți, repetarea cuvintelor sau frazelor, alinierea jucăriilor sau aruncarea obiectelor).
- **interese și comportamente limitate sau intense** (de exemplu, preocupare pentru anumite obiecte, interese foarte restrânse, intense sau unilaterale).
- **răspunsuri diferite la stimuli senzoriali** (de exemplu, insensibilitate/foarte multă sensibilitate la durere/căldură/frig, sunet, haine/materiale, preocuparea de a atinge/ mirosi diferite obiecte, fascinația pentru lumină/mişcare).

Diagnosticul necesită ca simptomele să fie invalidante și să fi fost prezente de la o vârstă fragedă. Rețineți că este posibil ca dificultățile să nu fie evidente până când așteptările privind capacitatea socială nu depășesc capacitatea reală. În timpul adolescenței, simptomele și dificultățile pot fi ascunse în spatele unor strategii învățate.

ÎNTREBARE PENTRU SCREENING:

1. Evaluați dacă copilul a prezentat simptome clare de dificultăți/deficite în interacțiunea socială și comunicare într-o varietate de contexte și a prezentat un model limitat și repetitiv de comportament, interes sau activități de la o vârstă fragedă.

NOTĂ! Obțineți informații atât de la copil, cât și de la părinte!

Întrebări de depistare:

- *Îți place să socializezi cu alții sau preferi să fii singur(ă)? Ai prieteni (de aceeași vârstă, mai mari sau mai mici decât tine)? De obicei, ce faceți împreună?*
- *Îți este greu să știi cum să te comporți când ești cu alții? Ți se pare greu să te integrezi? Este dificil să înțelegi ce vor să spună ceilalți (de exemplu, glume, ironie etc.)?*
- *Ți se pare dificil să stabilești contactul vizual sau să știi cât de aproape de ceilalți ar trebui să stai atunci când vorbești?*
- *Este dificil să îți dai seama cum să vorbești cu ceilalți și cum să porți o conversație (de exemplu, când este rândul tău sau al celeilalte persoane să vorbească)? De obicei, tu vorbești cel mai mult sau de obicei nu spui nimic?*
- *Ți se pare foarte dificilă schimbarea? Ți-ar plăcea ca lucrurile să fie întotdeauna într-un anumit fel în ceea ce privește rutinele?*
- *Ai un interes de care ești „obsedat(ă)” sau care este puțin „de tocar(ă)”, despre care vrei să vorbești tot timpul, să citești sau să faci (de exemplu, al Doilea Război Mondial, un anumit serial, machiaj, dinozauri etc.)?*
- *Ești foarte sensibil(ă) la atingere, sunet, lumină sau la gustul și textura alimentelor? Ești foarte pretențios(ă) în ceea ce privește mâncarea?*

Este îndeplinit criteriul de screening?

- ☐ Lipsesc informații/întrebarea pentru depistare nu a fost adresată
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: TULBURAREA DIN SPECTRUL AUTIST

- 2. Evaluați dacă copilul prezintă simptome de deficite în reciprocitate socială. NOTĂ!** Obțineți informații atât de la copil, cât și de la părinte!

Întrebări de explorare:

- *Te joci/ socializezi cu alți copii/prieteni? Tu îi întrebi pe ceilalți dacă vor să se joace sau să vă întâlnești sau te întreabă ei? Decideți pe rând ce să faceți?*
- *Când vorbești cu alții, poți să ascuți și să porți o conversație, chiar dacă este vorba despre ceva ce nu te interesează atât de mult, sau preferi să vorbești doar despre interesul tău?*
- *De obicei faci conversație cu alții doar pentru că te simți bine, de exemplu, vorbești despre vreme, emisiuni TV, știri, dar nu despre interesele tale?*
- *Te poți alătura și poți face lucruri pe care alții vor să le facă, chiar dacă tu nu ești interesat?*
- *De obicei, le spui oamenilor lucruri în mod spontan (de exemplu, atunci când ești foarte fericit(ă)/trist(ă)/înfuriat(ă)/îngrijorat(ă) în legătură cu ceva) sau, de obicei, oamenii trebuie să îți pună o mulțime de întrebări pentru a afla ce s-a întâmplat?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

- 3. Evaluați dacă copilul prezintă deficiențe în abilitățile de comunicare non-verbală și de comportament în interacțiunile sociale. NOTĂ!** Obțineți informații atât de la copil, cât și de la părinte!

Întrebări de explorare:

- *Poți înțelege ce simt ceilalți dacă le vezi expresiile faciale sau limbajul corpului, de exemplu, dacă sunt furioși, triști etc.?*
- *Alții spun că este dificil să afle cum te simți, că ai aproape întotdeauna aceleași expresii faciale și că nu poți fi „citit(ă)”, ca și cum ai avea ceva de genul „față de piatră” sau „față fără expresie”?*
- *Îți este greu să înțelegi cât de aproape ar trebui să fii de ceilalți atunci când vorbești?*
- *Folosești diferite gesturi atunci când vorbești (de exemplu, intensifici ceea ce spui cu mâinile, scuturi sau dai din cap, arăți cu degetul, faci cu mâna etc.)?*
- *Ți se pare dificil sau inconfortabil contactul vizual (de exemplu, nu știi cât timp să te uiți la cineva sau nu vrei să te uiți deloc)? De obicei, evitați contactul vizual?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

- 4. Evaluați dacă copilul prezintă deficite în înțelegerea, inițierea, dezvoltarea și menținerea relațiilor. NOTĂ!** Obțineți informații atât de la copil, cât și de la părinte!

Întrebări de explorare:

- *Îți place să te joci/să fii cu alții sau preferi să fii singur(ă)? Îți place să te joci/să fii cu colegii tăi sau cu cei care sunt mai mari sau mai mici decât tine?*
- *Știi cum să-ți faci prieteni sau să intri în contact cu alții? Ce faci de obicei? Cum reușiți să rămâneți prieteni? Părinții tăi te ajută de obicei să îți faci prieteni?*
- *Dorești să decizi/controlezi ceea ce joci/faci? Tu și prietenii tăi puteți decide pe rând? De obicei, vă jucați jocuri de fantezie sau jocuri de rol (de exemplu, vă jucați de-a magazinul sau de-a familia)?*
- *Ți se pare greu să știi cum să te porți în diferite situații? Spun alții că uneori te porți ciudat, de exemplu, că ești prea direct(ă) și onest(ă), sau foarte timid(ă) și tăcut(ă)?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

- 5. Evaluați dacă copilul prezintă comportamente repetitive sau stereotipe în mișcări, vorbire sau în utilizarea obiectelor. NOTĂ!** Obțineți informații atât de la copil, cât și de la părinte!

Întrebări de explorare:

- *De obicei, îți miști corpul sau părți ale corpului într-un anumit fel (de exemplu, te învârti, îți legeni corpul, îți agiți mâinile etc.)?*
- *De obicei, repeți/reții ceea ce spun alții sau repeți ceea ce spui tu (ca un ecou)?*
- *Ai propriul tău limbaj sau cuvinte inventate?*
- *De obicei, îți pui lucrurile în rânduri sau într-o anumită ordine?*
- *Poți fi foarte interesat de părți ale lucrurilor (de exemplu, roata unei mașini de jucărie, părul unei păpuși etc.)?*
- *Ți-au spus alții că te joci diferit cu lucrurile, că nu le folosești așa cum trebuie sau că nu te joci deloc cu jucăriile?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: TULBURAREA DIN SPECTRUL AUTIST

- 6. Evaluați dacă copilul are mari dificultăți cu schimbările din viața de zi cu zi, este fixat pe rutină și insistă ca nimic să nu se schimbe și/sau este fixat pe comportamente verbale sau corporale ritualizate. NOTĂ! Obțineți informații atât de la copil, cât și de la părinte!**

Întrebări de explorare:

- Există lucruri care sunt foarte importante pentru tine și pe care nu vrei să le schimbi (de exemplu, să ai aceleași haine tot timpul, același drum spre școală, aceeași mâncare, același loc la masă)?
- Ce se întâmplă cu tine atunci când ceva se schimbă și lucrurile nu mai sunt ca de obicei? Devii furios(ă), stresat(ă), îngrijorat(ă) sau trist(ă)? Este greu, chiar dacă este ceva ce chiar îți place?
- De obicei, vrei să fii pregătit(ă) pentru schimbările care vor avea loc, de exemplu, la școală sau acasă? Ce se întâmplă dacă nu ești pregătit(ă)?
- Cum te simți când faci lucruri care nu sunt planificate, cum ar fi excursii spontane sau vizite la cineva acasă? Este important pentru tine să știi dinainte ce se va întâmpla? Vrei să fii pregătit(ă)?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

- 7. Evaluați dacă copilul este excesiv de fixat pe anumite interese sau obiecte, care sunt foarte restrictive și exagerate în intensitate sau concentrare. NOTĂ! Obțineți informații atât de la copil, cât și de la părinte!**

Întrebări de explorare:

- Ai ceva care te interesează foarte mult și despre care vrei să faci, să citești sau să vorbești aproape tot timpul? Ce anume?
- Ai un interes puternic pentru ceva anume și știi o mulțime de fapte și detalii despre acest lucru? Atât de mult încât nu te interesează sau nu ești capabil să faci altceva?
- Îți împărtășesc și alții interesul? Spune cineva că ești prea concentrat/interesat de asta?
- Dacă altcineva nu îți împărtășește interesul, poți să nu mai vorbești sau să nu mai împărtășești interesul tău și să faci altceva?
- Interesul tău te afectează la școală, în timpul liber sau acasă? În ce fel? Cum?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

- 8. Evaluați dacă copilul prezintă simptome de hiper- sau hiporeactivitate la stimuli senzoriali sau are un interes neobișnuit pentru aspectele senzoriale ale mediului. NOTĂ! Obțineți informații atât de la copil, cât și de la părinte!**

Întrebări de explorare:

- Există lucruri pe care le experimentezi/la care reacționezi diferit sau mai puternic decât colegii tăi (de exemplu, anumite sunete, mirosuri, lumină, materiale din îmbrăcăminte)?
- Ești deosebit de sensibil(ă) la diferite impresii (sunete, mirosuri etc.) și reacționezi puternic la acestea (de exemplu, te superi, ești foarte stresat(ă)/obosit(ă) sau simți că totul este în haos)?
- De obicei, îți place să atingi sau să miroși lucrurile? Ce fel de lucruri?
- Poți deveni foarte fascinat(ă)/interesat(ă) de ceva anume (de exemplu, anumite lumini sau modul în care se mișcă un obiect)? Poți deveni atât de interesat(ă) încât aproape să uiți de tot ceea ce te înconjoară?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

- 9. Evaluați dacă simptomele sunt persistente și au fost prezente încă din copilăria timpurie. NOTĂ! Obțineți informații atât de la copil, cât și de la părinte! Simptomele pot să nu fie vizibile până când așteptările privind abilitățile sociale depășesc capacitatea reală a copilului. În timpul adolescenței, simptomele și dificultățile pot fi ascunse în spatele unor strategii învățate.**

Întrebări de depistare:

- Acum, te-am întrebat despre diferite lucruri, cum ar fi prietenii și socializarea, interesele tale și cum te simți în legătură cu schimbarea. Când ai început să observi lucrurile despre care am vorbit? Câți ani aveai atunci?
- Aceste lucruri au fost dificile pentru tine încă de când erai foarte tânăr(ă)? Au existat momente în care nu a fost deloc dificil?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: TULBURAREA DIN SPECTRUL AUTIST

10. Evaluați dacă simptomele provoacă suferințe sau afectare semnificativă din punct de vedere clinic (de exemplu, în domeniul social, școlar, familial sau în alte domenii funcționale). NOTĂ! Obțineți informații atât de la copil, cât și de la părinte!

Întrebări de depistare:

- *Cum îți afectează acest lucru viața? Cauzează probleme în timpul liber? Când ieși cu prietenii? Rămâi acasă și eviți să participi la diferite activități?*
- *Este afectată activitatea ta școlară în vreun fel? Îți va fi greu să mergi la școală?*
- *Aceasta înseamnă că ai nevoie de mult sprijin, ajutor sau adaptare din partea familiei, părinților sau prietenilor? În ce fel?*
- *Viața ta este afectată în vreun alt mod despre care nu te-am întrebat?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: TULBURAREA TOURETTE/TICURI

Informații pentru intervievator:

Ticurile sunt mișcări sau sunete rapide, bruște și repetitive, asemănătoare reflexelor, care adesea nu pot fi controlate. Ticurile pot fi simple sau mult mai complexe. Ticurile motorii simple pot include clipitul, grimase, încrețirea nasului, pocnirea degetelor sau mișcarea corpului. Ticurile vocale simple includ pufnit, tuse, dresul vocii, șuierat, fluierat și țipăt. Ticurile motorii complexe pot include atingerea de sine sau de alții, sărituri, sărituri, lovituri cu piciorul și alte gesturi nepotrivite/enervante. Ticurile vocale complexe includ repetarea de cuvinte, propoziții și fraze.

Ticurile apar de obicei de mai multe ori pe zi, dar pot dispărea rapid. Acestea sunt în general înlocuite de noi ticuri.

TULBURAREA TOURETTE se caracterizează prin prezența mai multor ticuri motorii și a cel puțin unui tic vocal timp de cel puțin un an, deși ticurile nu trebuie să fie prezente simultan în această perioadă.

ÎNTREBARE PENTRU SCREENING:

1. **Evalueați dacă copilul prezintă ticuri motorii și/sau vocale (nu neapărat simultane) cu o durată de cel puțin 1 an.**

Întrebări de depistare:

- De obicei, scoți sunete diferite, cum ar fi dresul vocii, pufnit, tuse sau cuvinte?
- De obicei, faci mișcări bruște, cum ar fi clipitul, spasme sau smucituri ale unui braț, picior sau altă parte a corpului?
- Ești adesea, aproape în fiecare zi, deranjat de mișcări repetitive și/sau sunete (ticuri)?
- Este dificil să controlezi aceste mișcări sau sunete? Poți să rezisti când vin?
- Ticurile (mișcările și sunetele) sunt prezente de mai mult de un an? Ți amintești ce vârstă aveai când au început?

Este îndeplinit criteriul de screening?

- ☐ Lipsesc informații/Întrebarea pentru depistare nu a fost adresată
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: TULBURAREA TOURETTE/TICURI

2. Evaluați dacă copilul are ticuri motorii.

Întrebări de explorare:

- *Simți vreodată nevoia să te miști sau să îți miști anumite părți ale corpului (de exemplu, să clipești, să faci o grimasă, să îți încrețești nasul, să pocnești din degete sau să îți miști/contorsionezi brațele, picioarele sau mușchii)?*
- *Te trezești că sari involuntar, Țopăi, lovești cu piciorul sau ceva asemănător?*
- *De obicei, te atingi pe tine sau pe altcineva într-un mod special?*
- *Mai ai și alte ticuri motorii? Care dintre ele?*

Evidențiați tipurile de ticuri motorii pe care le are copilul:

Ticuri motorii simple:

- ☐ Clipește
- ☐ Mișcări faciale/grimase
- ☐ Mișcări/spasme ale capului
- ☐ Smucituri ale brațului sau ale piciorului
- ☐ Mișcări ale corpului
- ☐ Altele

Ticuri motorii complexe:

- ☐ Atingerea, împungerea sau apucarea de lucruri sau persoane
- ☐ Sărituri, Țopăituri sau lovituri cu piciorul
- ☐ Rănirea de sine, mușcarea, lovirea sau altele asemenea
- ☐ Repetarea a ceea ce fac ceilalți (ecopraxie)
- ☐ Efectuarea de gesturi și mișcări obscene etc. (copropraxie)
- ☐ Altele

3. Evaluați dacă copilul are ticuri vocale.

Întrebări de explorare:

- *Simți des nevoia să pufnești sau să mârâi chiar și atunci când nu ai o răceală sau o infecție a gâtului?*
- *Spuți vreodată cuvinte, fluieri sau țipi, etc., fără motiv?*
- *Ai spus vreodată lucruri urâte și/sau nepotrivite în situații nepotrivite?*
- *Aveți și alte ticuri vocale? Care dintre ele?*

Marchează tipurile de ticuri vocale pe care le are copilul:

Ticuri vocale simple:

- ☐ Curățarea gâtului, tuse
- ☐ Pufnit, mormăit
- ☐ Miros, aduimecat
- ☐ Lovituri, fluierături, strigăte
- ☐ Altele

Ticuri vocale complexe:

- ☐ Cuvinte sau propoziții
- ☐ Repetarea a ceea ce spun alții (ecolalie)
- ☐ Repetarea propriilor cuvinte (palilalia)
- ☐ Rostirea de cuvinte nepotrivite, ofensatoare (coprolalia)
- ☐ Altele

MODUL: TULBURAREA TOURETTE/TICURI

4. **Evaluați dacă ticurile au fost prezente timp de cel puțin 1 an de la debutul lor** (deși este posibil ca apariția diferitelor ticuri și frecvența acestora să fi variat).

Întrebări de explorare:

- *Ai ticuri în fiecare zi? Ai tendința de a avea ticuri de mai multe ori pe zi? Pot apărea ticurile în serie?*
- *Ai diferite tipuri de ticuri (vocale și motorii) în fiecare zi?*
- *Ai avut atât de multe ticuri pentru o lungă perioadă de timp? Este așa de mai mult de un an?*

5. **Evaluați dacă o substanță, cum ar fi drogurile ilegale sau medicamentele, sau o altă afecțiune medicală poate fi exclusă ca fiind cauza simptomelor.**

Întrebări de explorare:

- *Consumi sau ai consumat alcool sau alte droguri (cum ar fi amfetaminele) care ar putea cauza simptomele tale?*
- *Ai suferit de vreo boală (fizică) în perioada în care ai avut aceste simptome, cum ar fi meningită?*
- *Ai luat vreun medicament care ar putea fi cauza simptomelor tale?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ NU, simptomele pot fi cauzate de o substanță sau afecțiune medicală
- ☐ DA, simptomele nu sunt cauzate de nicio substanță sau afecțiune medicală

MODUL: TULBURARE DE OPOZIȚIE-SFIDARE

Informații pentru intervievator:

Tulburarea de opoziție-sfidare se caracterizează printr-un model persistent de comportament sfidător, negativist, provocator, neascultător și ostil față de adulți și figuri de autoritate. Copiii care prezintă tulburare de opoziție-sfidare sunt predispuși la certuri și conflicte cu ceilalți, adesea dând vina pe alții pentru propriile eșecuri, protestând împotriva cerințelor și regulilor adulților.

Diagnosticul necesită ca comportamentul provocator să fie mai frecvent decât la copiii de vârstă și nivel de dezvoltare comparabile, să apară cel puțin o dată pe săptămână timp de cel puțin 6 luni și să nu se limiteze la interacțiunile cu frații.

ÎNTREBARE PENTRU SCREENING:

- 1. Evaluați dacă copilul are un model persistent de comportament sfidător, negativ, neascultător și ostil față de adulți/ figuri de autoritate, care nu se încadrează în ceea ce poate fi considerat normal pe baza nivelului de dezvoltare și a normelor culturale.**

Întrebări de explorare:

- *În comparație cu alții de vârsta ta, te enervezi mai des și îți pierzi cumpătul când trebuie să faci ceva ce nu vrei să faci? De exemplu, când un adult îți spune că trebuie să faci ceva? Ce ar putea fi?*
- *Intri des în dispute și conflicte cu ceilalți? Despre ce este vorba de obicei?*
- *Îi enervezi des pe ceilalți intenționat? Ce ar putea fi?*
- *De obicei, refuzi să faci ceea ce ți se spune?*
- *Alții consideră că pari adesea iritabil, furios, morocănos și negativ?*
- *Vrei de multe ori să te răzbuni dacă cineva ți-a făcut ceva, chiar dacă nu a fost grav sau intenționat (de exemplu, te-a lovit din greșeală sau părea supărat pe tine)?*
- *Oamenii cred că dai vina pe alții? Despre ce ar putea fi vorba?*
- *Cât de des ți se întâmplă asta? Ți se întâmplă în fiecare săptămână?*

Este îndeplinit criteriul de screening ?

- ☐ Lipsesc informații/Întrebarea pentru depistare nu a fost adresată
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: TULBURARE DE OPOZIȚIE-SFIDARE

Folosiți următoarele întrebări pentru a investiga dacă comportamentul provocator este mai frecvent decât la copiii de vârstă și nivel de dezvoltare comparabile, dacă apare cel puțin o dată pe săptămână timp de cel puțin 6 luni și dacă nu se manifestă numai în raport cu frații.

2. Evaluați dacă copilul își pierde des cumpătul.

Întrebări de explorare:

- Te enervezi și îți pierzi cumpătul des, de exemplu, atunci când trebuie să faci ceva ce nu vrei să faci? Ce ar putea fi? Ce faci când ai o „izbucnire”?
- Spui vreodată lucruri stupide, arunci cu lucruri sau îi rănești pe alții atunci când ai o criză de furie? Ce se întâmplă atunci?
- De obicei, ai probleme în a-ți controla starea de spirit și emoțiile? Ce faci?
- Se întâmplă acest lucru în situații cu adulți?
- Acest lucru se întâmplă de mult timp? A fost așa cel puțin o dată pe săptămână în ultimele 6 luni?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

3. Evaluați dacă copilul este deseori irascibil și ușor de enervat.

Întrebări de explorare:

- Devii des iritat sau enervat de alți oameni sau alte lucruri? Ai un „fitil scurt”? Ce te enervează de obicei?
- Ai tendința de a te înfuria și de a te supăra pe alții sau de a fi deranjat de alții?
- Te enervezi des când nu obții ceea ce vrei sau când un adult îți spune ce să faci?
- Ai tendința de a fi mai furios(ă) sau mai ușor iritabil(ă) decât alte persoane? Cât de des te simți furios(ă) și iritat(ă) de ceva/cineva?
- Se întâmplă acest lucru în situații cu adulți?
- Acest lucru se întâmplă de mult timp? A fost așa cel puțin o dată pe săptămână în ultimele 6 luni?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

4. Evaluați dacă copilul este des furios și plin de resentimente.

Întrebări de explorare:

- Te simți adesea furios(ă) și plin(ă) de resentimente?
- Te simți adesea că lucrurile sunt nedrepte (de exemplu, ești învinovățit(ă) pentru anumite lucruri, nu obții ceea ce îți dorești)?
- Alții spun deseori că ești supărat(ă) sau „morocănos(ă)”?
- Cine crede acest lucru? Ce spun de obicei?
- Se întâmplă acest lucru în situații cu adulți?
- Acest lucru se întâmplă de mult timp? A fost așa cel puțin o dată pe săptămână în ultimele 6 luni?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

5. Evaluați dacă copilul se ceartă adesea și este provocator față de adulți și figuri de autoritate.

Întrebări de explorare:

- Protestezi adesea când adulții îți spun să faci ceva ce nu vrei să faci? Ce ar putea fi? Ce faci?
- De obicei, adulții îți spun că ești „obraznic”, „ai o atitudine negativă”, răspunzi înapoi sau că îi provoci pe ceilalți?
- De obicei, spui sau faci contrariul doar pentru a putea rămâne în control?
- Acest lucru se întâmplă de mult timp? A fost așa cel puțin o dată pe săptămână în ultimele 6 luni?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

6. Evaluați dacă copilul sfidează sau refuză adesea în mod deliberat să respecte regulile sau să se conformeze solicitărilor figurilor de autoritate.

Întrebări de explorare:

- Crezi că nu trebuie să urmezi regulile și reglementările care există, că nu ți se aplică ție, că tu decizi pentru tine? Ce ar putea fi?
- De obicei, refuzi să faci ceea ce ți se spune, să urmezi regulile și sfidezi/faci contrariul? Ce ar putea fi?
- Se întâmplă acest lucru în situații cu adulți?
- Acest lucru se întâmplă de mult timp? A fost așa cel puțin o dată pe săptămână în ultimele 6 luni?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: TULBURARE DE OPOZIȚIE-SFIDARE

7. Evaluați dacă copilul îi enervează în mod intenționat pe ceilalți.

Întrebări de explorare:

- *Îi enervezi în mod intenționat pe ceilalți? Cât de des faci asta?*
- *De obicei, îi enervezi sau îi provoci pe ceilalți? Dacă da, ce faci?*
- *Pe cine tachinezi/enervezi de obicei? Este vorba de colegi, părinți, profesori sau alți adulți?*
- *Acest lucru se întâmplă de mult timp? A fost așa cel puțin o dată pe săptămână în ultimele 6 luni?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

8. Evaluați dacă copilul dă deseori vina pe alții pentru propriile greșeli sau pentru comportamentul său negativ.

Întrebări de explorare:

- *Dacă faci o greșeală sau o eroare, de obicei o „recunoști”?*
- *Ai adesea sentimentul că este „vina celorlalți”, că ești neînțeleș(ă)? Despre ce ar putea fi vorba?*
- *De obicei, ceilalți cred că dai vina pe alții? Despre ce ar putea fi vorba?*
- *Se întâmplă acest lucru în situații cu adulți?*
- *Acest lucru se întâmplă de mult timp? A fost așa cel puțin o dată pe săptămână în ultimele 6 luni?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

9. Evaluați dacă copilul a fost plin de ciudă sau a fost răzbunător în cel puțin 2 ocazii în timpul ultimelor 6 luni.

Întrebări de explorare:

- *Te simți fericit(ă) dacă i se întâmplă ceva rău unei persoane pe care nu o plăci, ca și cum “o meritau”? Ce ar putea fi?*
- *Vrei să te răzbuni adesea? Vrei să te răzbuni pe cineva care ți-a făcut ceva, chiar dacă nu a fost grav sau intenționat (de exemplu, te-a lovit din greșeală sau părea supărat pe tine)?*
- *Ce anume ai putea face și cui?*
- *Se întâmplă acest lucru în situații cu adulți?*
- *E așa de mult timp? A fost așa de cel puțin două ori în ultimele 6 luni?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

10. Evaluați dacă comportamentul copilului provoacă suferință pentru sine sau pentru alții sau dacă afectează funcționarea (de exemplu, în domeniul social, școlar, familial sau în alte domenii).

Întrebări de explorare:

- *Cum îți afectează acest lucru viața? Cauzează probleme? În ce fel?*
- *Cauzează probleme în timpul liber? Când ieși cu prietenii?*
- *Sunt afectate în vreun fel activitățile tale școlare? În ce fel?*
- *Aceasta înseamnă că ai nevoie de mult sprijin, ajutor sau adaptare din partea familiei, părinților sau prietenilor? În ce fel?*
- *Viața ta este afectată în vreun alt mod despre care nu te-am întrebat?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: TULBURĂRI DE COMPORTAMENT

Informații pentru intervievator:

Tulburarea de comportament se caracterizează printr-un model comportamental persistent de violări și încălcări ale drepturilor fundamentale ale altora și/sau încălcări legate de vârstă ale regulilor și normelor sociale de bază.

Tulburările de comportament pot include încălcări grave ale normelor și regulilor, comportament ostil și agresiv față de animale și oameni, vandalism, comportament fraudulos și furt. Comportamentul neconform este de așa natură încât este dificil de gestionat și perturbator pentru mediu, are consecințe negative și provoacă suferință altor persoane decât copilului.

Pentru a fi diagnosticată, tulburarea de comportament trebuie să fi apărut în ultimul an, cu cel puțin un criteriu îndeplinit în ultimele 6 luni.

ÎNTREBARE PENTRU SCREENING:

1. Evaluați dacă copilul are un model persistent de comportament non-normativ caracterizat prin încălcări ale drepturilor fundamentale ale altora și/sau încălcări ale regulilor și normelor sociale.

Întrebări de depistare:

- *Îți pasă de ceea ce gândesc, simt și fac ceilalți oameni? Bunăstarea celorlalți este importantă pentru tine? Crezi că legile și regulile ți se aplică ție?*
- *Faci bullying, ameninți, sperii sau lovești alte persoane pentru a obține ceea ce îți dorești? Ai folosit o armă sau un obiect în timpul bătăii? De obicei, tu pornești bătăile?*
- *Ai forțat pe cineva să facă ceva ce nu voia să facă (să-ți dea ceva sau să efectueze un act sexual împotriva voinței sale etc.)? Ce anume?*
- *Ai rănit sau ai ucis în mod deliberat un animal? Cum? Ce animal (animale)?*
- *Ai distrus în mod intenționat lucruri, cum ar fi provocând incendii, distrugând proprietatea altor persoane? Ce fel de lucruri?*
- *Ai furat lucruri de la alții sau din magazine? Ai luat lucruri cu forța (ai smuls o geantă, ai jefuit pe cineva etc.)?*
- *De obicei, minți pentru a obține ceea ce vrei sau pentru a scăpa de probleme? În legătură cu ce minți de obicei? Cât de des?*
- *Obișnuiești să chiulești de la școală? Cât de des și câți ani aveai când ai început?*
- *Ai fugit de acasă (de unde ai locuit) o dată sau de mai multe ori? Ai fost plecat mult timp?*
- *Alții te descriu ca fiind „dur(ă)”, insensibil(ă), nepăsător(oare) sau indiferent(ă) ca persoană și în ceea ce privește comportamentul tău?*

Este îndeplinit criteriul de screening ?

- ☐ Lipsesc informații/Întrebarea pentru depistare nu a fost adresată
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: TULBURĂRI DE COMPORTAMENT

2. Indicați comportamentele care au avut loc în ultimele 12 luni:

- ☐ Amenință, intimidează, face bullying sau hărțuiește frecvent alte persoane
- ☐ Începe de multe ori lupte fizice
- ☐ A folosit o armă care poate provoca vătămări grave altor persoane (de exemplu, bătă de baseball, piatră, cuțit, armă de foc etc.)
- ☐ A fost fizic crud cu o persoană
- ☐ A fost fizic crud cu un animal
- ☐ A furat ceva în confruntare directă cu victima (de exemplu, a furat o geantă/un mobil, a jefuit pe cineva cu sau fără forța sau amenințarea unei arme)
- ☐ A forțat pe cineva să întreprindă acte sexuale
- ☐ A provocat în mod intenționat un incendiu cu intenția de a provoca daune grave
- ☐ A distrus în mod intenționat bunurile altor persoane prin alte mijloace decât focul
- ☐ A pătruns prin efracție în mașina, sediul sau locuința altei persoane
- ☐ Minte adesea pentru a obține beneficii sau favoruri, sau pentru a evita obligațiile
- ☐ A furat obiecte de valoare non trivială fără confruntare directă (de exemplu, furt din magazine/contrafacere)
- ☐ Stă adesea afară noaptea fără permisiunea părinților (cu debut înainte de vârsta de 13 ani)
- ☐ A fugit de acasă peste noapte de cel puțin două ori (sau o dată dacă absența a fost mai lungă)
- ☐ Absentează adesea de la școală (începând înainte de vârsta de 13 ani)

3. Evaluați dacă oricare dintre comportamentele de mai sus (la întrebarea 2) a avut loc în ultimele 6 luni.

Întrebări de explorare:

- Ai făcut vreunul dintre lucrurile despre care te-am întrebat în ultimele 6 luni?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ NU, niciunul dintre comportamentele de mai sus nu a avut loc în ultimele 6 luni
- ☐ DA, cel puțin 1 dintre comportamentele de mai sus a avut loc în ultimele 6 luni

4. Evaluați dacă comportamentul copilului cauzează deficiențe de funcționare (de exemplu, în domeniul social, școlar, familial sau în alte domenii).

Întrebări de explorare:

- Cum îți afectează acest lucru viața? Cauzează probleme? În ce fel?
- Cauzează probleme în timpul liber? Când ieși cu prietenii?
- Sunt afectate în vreun fel activitățile tale școlare? În ce fel?
- Aceasta înseamnă că ai nevoie de mult sprijin, ajutor sau adaptare din partea familiei, părinților sau prietenilor? În ce fel?
- Viața ta este afectată în vreun alt mod despre care nu te-am întrebat?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: SCREENINGUL UZULUI DE SUBSTANȚE

Informații pentru intervievator:

Tulburările legate de substanțe se caracterizează printr-o „poftă” puternică pentru o substanță/drog, prin consumul acestora în cantități din ce în ce mai mari și pentru o perioadă mai lungă decât era prevăzut și prin incapacitatea de a controla consumul substanței. În plus, există o concentrare a atenției din ce în ce mai mare asupra substanței și un interes redus pentru alte lucruri importante din viață, folosirea substanței în ciuda consecințelor sale negative și, în unele cazuri, sevrajul atunci când substanța nu este utilizată.

NOTĂ! Acest modul se referă la mai multe sindroame legate de substanțe și ar trebui să fie considerat ca o metodă de screening. O listă de substanțe folosite frecvent poate fi folosită ca ajutor.

ÎNTREBARE PENTRU SCREENING:

1. Evalueați dacă copilul are un consum problematic de substanțe.

Îndrumare pentru intervievator: continuați cu întrebările după screening dacă:

- Copii până la 15 ani: continuați întotdeauna dacă există consum de substanțe, indiferent de cantitate
- Tineri începând cu vârsta de 15 ani:
 - Tutun - continuați dacă se consumă 5 țigări/zi sau mai mult
 - Alcool - continuați dacă utilizarea depășește 3-4 pahare standard/săptămână
 - Alte substanțe - continuați indiferent de gradul de utilizare

Este îndeplinit criteriul de screening?

- ☐ Lipsesc informații/Întrebarea pentru depistare nu a fost adresată
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

Întrebări de depistare:

- Ai folosit vreodată vreo substanță pentru a te îmbăta sau a te droga, cum ar fi alcool/droguri sau ceva similar?
- Ce substanțe folosești? Folosești mai mult de una în același timp?
- Când ai început să o folosești? Câți ani aveai? Când ai început să consumi în mod regulat?
- Cât de mult consumi acum în medie? Maxim cât de mult? Când s-a întâmplat/ se întâmplă?
- Faptul că folosești această substanță ți-a cauzat probleme la școală, cu prietenii, în familie sau în orice alt mod?
- Ești îngrijorat(ă) sau preocupat(ă) de consumul tău?
- A mai exprimat altcineva, cum ar fi un prieten, părinții sau alți adulți, îngrijorări cu privire la acest lucru?

Marcați ce substanță (substanțe) sunt utilizate:

- ☐ Tutun
- ☐ Alcool
- ☐ Canabis
- ☐ Amfetamine
- ☐ Cocaină
- ☐ Opiacee
- ☐ Halucinogene
- ☐ Solvenți
- ☐ Sedative/hipnotice/anxiolitice
- ☐ GHB
- ☐ Steroizi anabolizanți
- ☐ Alte substanțe:

MODUL: SCREENINGUL UZULUI DE SUBSTANȚE

2. Evaluați dacă copilul consumă substanța în cantități din ce în ce mai mari și/sau pentru o perioadă mai lungă decât era prevăzut.

Întrebări de explorare:

- *O folosești mai mult decât ți-ai propus? Cu cât mai mult?*
- *O folosești mai des și pentru mai mult timp decât ți-ai propus? (De exemplu, o folosești mai multe zile pe săptămână decât ți-ai propus și mai mult în aceleași ocazii?)*
- *De cât timp se întâmplă acest lucru? A fost așa și în ultimul an?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

3. Evaluați dacă copilul dorește să diminueze sau are dificultăți în a-și controla/limita consumul de substanțe.

Întrebări de explorare:

- *Ți-ar plăcea să îți reduci consumul?*
- *Ai încercat să reduci, dar nu ai reușit?*
- *Simți că ai control asupra consumului tău sau de obicei este mai mult decât ai intenționat?*
- *De cât timp se întâmplă acest lucru? A fost așa și în ultimul an?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

4. Evaluați dacă copilul petrece mult timp obținând substanța, consumând-o sau recuperându-se după consumul acesteia.

Întrebări de explorare:

- *Cât timp petreci pentru a o obține?*
- *Cât timp petreci făcând rost de bani, făcând „favoruri” sau alte lucruri pentru a-i obține?*
- *Cât de des o folosești și cât de mult timp petreci folosind-o?*
- *Cât timp îți ia să-ți revii sau să te recuperezi după consum?*
- *De cât timp se întâmplă acest lucru? A fost așa și în ultimul an?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

5. Evaluați dacă copilul simte o „poftă” și o presiune puternică de a consuma substanța.

Întrebări de explorare:

- *Simți adesea o „poftă” sau o presiune puternică de a o folosi? Când?*
- *Cât de des se întâmplă asta? Poți rezista sau simți că „trebuie” să o folosești?*
- *De cât timp se întâmplă acest lucru? Așa a fost în ultimul an?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

6. Evaluați dacă consumul de substanțe al copilului înseamnă că acesta nu poate face față școlii sau altor angajamente zilnice.

Întrebări de explorare:

- *Consumul ți-a afectat activitatea școlară, pregătirea/lucrarea (de exemplu, nu ai putut studia pentru că erai sub influență, ai luat note mai mici, ai încălcat regulile, ai chiulit de la multe ore sau ai abandonat școala)?*
- *Te-ai aflat sub influența alcoolului la școală sau în alte contexte, cum ar fi la antrenament, cu familia/rudele etc.?*
- *Consumul te-a împiedicat să faci lucruri de zi cu zi, cum ar fi să ajuți acasă, să faci curățenie, să mergi la sală sau să plimbi câinele?*
- *De cât timp se întâmplă acest lucru? A fost așa și în ultimul an?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: SCREENINGUL UZULUI DE SUBSTANȚE

7. Evaluați dacă copilul continuă să consume substanțe în ciuda consecințelor sociale negative recurente.

Întrebări de explorare:

- *Îți cauzează probleme sociale la școală, cu prietenii, în familie sau în orice alt mod?*
- *În ce fel cauzează probleme/consecințe negative (de exemplu, ați avut relații sexuale nedorite/neprotejate, bătăi, încăierări, spui sau faci lucruri pe care le regreți) în timp ce te afli sub influența substanțelor?*
- *Ai continuat să îl folosești în ciuda acestei situații?*
- *De cât timp se întâmplă acest lucru? A fost așa și în ultimul an?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

8. Evaluați dacă copilul a încetat sau a redus activitățile sociale sau de petrecere a timpului liber importante din cauza consumului de substanțe.

Întrebări de explorare:

- *De când ai început să-l folosești, ți-ai schimbat în vreun fel activitățile sociale sau de petrecere a timpului liber? Cum?*
- *Oare consumul tău preia controlul asupra altor lucruri care erau importante pentru tine înainte? În ce fel?*
- *Mai ai aceiași prieteni ca înainte sau ai o viață socială complet diferită față de cea dinainte de a începe să o folosești?*
- *Ai renunțat la hobby-urile pe care obișnuiai să le ai din cauza asta? Care dintre ele?*
- *De cât timp se întâmplă acest lucru? A fost așa și în ultimul an?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

9. Evaluați dacă copilul consumă substanța în situații în care există un risc fizic potențial de vătămare a sa și/sau a altor persoane.

Întrebări de explorare:

- *Ai condus un vehicul (de exemplu, mașină, moped, jet ski etc.) în timp ce erai sub influența alcoolului? Ce anume?*
- *Ai făcut, pentru că erai sub influența substanțelor, ceva care ar putea fi periculos pentru tine sau pentru alții (de exemplu, ai fluturat un cuțit, ai sărit de la înălțime, ai depășit viteza în trafic etc.)? Ce anume?*
- *De cât timp se întâmplă acest lucru? A fost așa și în ultimul an?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

10. Evaluați dacă copilul consumă substanța în ciuda faptului că știe că aceasta provoacă probleme fizice și/sau psihologice negative.

Întrebări de explorare:

- *Știi cum îți afectează corpul și mintea drogul/substanța? Ai observat schimbări sau altceva ți-a semnalat acest lucru?*
- *Ai continuat să o folosești chiar dacă știi că are consecințe psihice și fizice negative pentru tine?*
- *De cât timp se întâmplă acest lucru? A fost așa și în ultimul an?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

11. Evaluați dacă copilul a dezvoltat toleranță (de exemplu, are nevoie de o cantitate semnificativ mai mare de substanță pentru a simți efectul dorit).

Întrebări de explorare:

- *Simți că trebuie să folosești mai mult acum decât înainte, pentru a obține același sentiment/efect?*
- *De cât de mult mai mult ai nevoie astăzi decât atunci când ai început?*
- *De cât timp se întâmplă acest lucru? A fost așa și în ultimul an?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

12. Evaluați dacă copilul a experimentat o modificare a toleranței (de exemplu, o reducere observabilă a efectului aceleiași cantități de substanță).

Întrebări de explorare:

- *Simți că devii afectat/high în același mod astăzi ca atunci când ai început (adică cu aceeași cantitate)?*
- *Cum s-a schimbat situația? Ai nevoie de o cantitate mai mare pentru a obține același efect? Poți fi la fel de afectat(ă) de aceeași cantitate sau de o cantitate mai mică?*
- *De cât timp se întâmplă acest lucru? A fost așa și în ultimul an?*

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

MODUL: TULBURĂRI LEGATE DE SUBSTANȚE

13. Evaluați dacă copilul prezintă simptome de sevraj.

Întrebări de explorare:

- Atunci când nu consumi drogul/substanța, simți un disconfort puternic (sevraj)? În ce fel?
- Cât de repede apare sevrajul?
- De cât timp se întâmplă acest lucru? A fost așa și în ultimul an?

Examinați și notați dacă copilul prezintă oricare dintre următoarele simptome de sevraj:

- ☐ Îngrijorare/anxietate/nervozitate
- ☐ Iritabilitate, furie sau agresivitate
- ☐ Dispoziție depresivă sau disforică
- ☐ Tulburări de somn și/sau coșmaruri
- ☐ Oboseală/căscat
- ☐ Creșterea cantității de lacrimi sau curgerea nasului
- ☐ Pupile dilatate, piele de găină sau transpirație
- ☐ Transpirație, febră sau frisoane
- ☐ Greață și vărsături
- ☐ Dureri de stomac, diaree
- ☐ Scăderea/creșterea apetitului, pierderea/creșterea în greutate
- ☐ Dureri de cap
- ☐ Dificultate de concentrare
- ☐ Pierderi de memorie
- ☐ Halucinații, tranzitorii (tactile, vizuale și/sau auditive)
- ☐ Sentiment de irealitate
- ☐ Confuzie
- ☐ Tremur (scuturare)
- ☐ Durere toracică/aritmii cardiace (tahicardie/bradicardie, adică inima bate prea repede/foarte încet)
- ☐ Hipertensiune arterială/hipotensiune arterială (tensiune arterială ridicată/scăzută)
- ☐ Agitație/inhibiție psihomotorie
- ☐ Durere/ slăbiciune musculară
- ☐ Dischinezie/distonie (dificultăți de mișcare/mișcări involuntare, tremurături)
- ☐ Convulsii sau convulsii grand mal
- ☐ Dificultate respiratorie sau comă

14. Evaluați dacă substanța este utilizată pentru a atenua sau a evita simptomele de sevraj.

Întrebări de explorare:

- Folosești drogul/substanța pentru a evita sau a atenua disconfortul pe care îl simți atunci când nu îl consumi (simptome de sevraj), cum ar fi atunci când te trezești dimineața?
- De cât timp se întâmplă acest lucru? A fost așa și în ultimul an?

Este îndeplinit criteriul?

- ☐ Lipsesc informații
- ☐ NU
- ☐ Simptomele există, dar într-o măsură insuficientă
- ☐ DA

Modificat și verificat de Dr. Vieru Diana-Sabina.

August 2025 – review back translation (Psih. Susanne Olofsdotter)